

„LA IZVOARELE IMAGINAȚIEI CREATOARE”

**Studii și evocări în onoarea
profesorului Mircea Borcilă**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Editori:
Elena Faur, Diana Feurdean, Iulia Pop**

Argonaut & Eikon

Seria: PHILOGIA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LA izvoarele imaginației creatoare : studii și evocări în onoarea profesorului Mircea Borcilă / editori: Elena Faur, Diana Feurdean, Iulia Pop. – Cluj-Napoca : Argonaut, – București : Eikon , 2022. –

Bibliogr.

ISBN 978-606-085-113-4

ISBN 978-606-49-0753-0

I. Faur, Elena

II. Feurdean, Diana

III. Pop, Iulia

IV. Borcilă, Mircea (despre)

082.2(Borcilă,M.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DOI: 10.26424/978-606-085-113-4

© Autorii își asumă răspunderea pentru ideile exprimate în materialele publicate./ The authors assume all the responsibility for the ideas expressed in the published materials.

Editori: Elena Faur, Diana Feurdean, Iulia Pop

Tehnoredactare și copertă: Ioachim Gherman

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	17
Mircea Borcilă – Un promotor ilustru al științelor culturii.....	21
Mircea Borcilă – Activitate științifică și editorială	41
REVERBERAȚII	63
Iulian Boldea Sub zodia integralismului.....	65
Sanda Cordoș Schiță de portret în mișcare	72
Alin-Mihai Gherman Trei cuvinte rare	75
Ion Istrate Cum l-am cunoscut pe Mircea Borcilă	78
Johannes Kabatek, Cristina Bleorțu Corespondența dintre Mircea Borcilă și Eugeniu Coșeriu	83
TEORIA ȘI FILOSOFIA LIMBAJULUI.....	121
Mircea Flonta Abordarea naturalistă și abordarea istoric-culturală a cercetării limbajului în viziunea lui Eugeniu Coșeriu	123
Jesús Martínez del Castillo La filosofía hecha lingüística	145

CUPRINS

Dumitru-Cornel Vîlcu Sensul celor patru – o conversație imaginară despre poezie (și înțelegerea omului in-actual)	169
Floarea Vîrban Lingvistica [integrală] – știință eidetică?	206
HERMENEUTICĂ ȘI SEMIOTICĂ	227
Lucia Cifor Statutul și identitatea hermeneuticii literare	229
Aurel Codoban Trei întâlniri teoretice cu poeticianul Mircea Borcilă	239
Göran Sonesson On the Borders of Metaphorology: Creativity Beyond and Ahead of Metaphors	247
Jordan Zlatev, Tapani Möttönen Semiotica cognitivă și lingvistica cognitivă	277
LINGVISTICĂ, PRAGMATICĂ ȘI POETICĂ	315
Maria Aldea Termeni de gramatică. O abordare lexicografică	317
Iulia Bobăilă La metáfora científica y la anulación de la incongruencia. Implicaciones traductológicas	333
Oana Boc Poezia lui Gherasim Luca – armonia unei lumi dizarmonice. O abordare funcțional-tipologică	344
Eugenia Bojoga Dezbaterea limbă română sau „moldovenească” în spațiul online rusesc	364

CUPRINS

Pompiliu Crăciunescu O tainică relianță: poetician – poet	396
Daniela Filip La nature sémantique de l'ironie textuelle. Une approche de la perspective de l'intégralisme linguistique	407
Rodica Frențiu Tipologia textuală și discursul hagiografic	423
George Dan Istrate Metafora în terminologia artelor vizuale în română și italiană.....	441
Mariana Istrate Substitute stereotipice ale coronimelor în limbajul publicitar al turismului	454
Victoria Jumbei Configurații semantice cognitive în <i>Povestea lui Harap-Alb</i> de Ion Creangă	469
Mihai Lisei Cuvântul scris și fotografia în reportajul de ziar. Modalități de analiză	480
Rodica Marian Subiectul absolut al artei și alteritatea creatoare	498
Ion Mării Note lexicografice	513
Nicoleta Neșu Câteva observații legate de rolul profesorului-vorbitor de limbă maternă în traducerea pedagogică utilizată în predarea limbilor străine.....	533
Cristian Pașcalău Modul orfic în poezia lui Teofil Răchițeanu. O abordare în lumina poeziei antropologice.....	543

CUPRINS

Iulia Pop Prolog de Nichifor Crainic. O lectură în cheie „semantic-logică” (Revelații la cursul de poetică)	569
Liana Pop Parcours métaphoriques: de l’écrit à l’oral	574
Maria Ștefănescu, Mircea Minică O privire, din perspectiva lingvisticii coșeriene, asupra vocabularului religios reflectat în dicționarele generale de limbă	580
Emma Tămâianu-Morita Beyond the Poetic: Exploring the General Mechanisms of Textual Sense Construction	592
Flavia Teoc The Theory of Discourse Poiesis in <i>Perpetua’s Passion</i>	619
Maria-Alexandrina Tomoiagă Desemnarea metaforică a <i>vieții</i> în limba română	641
Cristina Varga Metaforele conceptuale ale socializării online în limba română	669
Dina Vîlcu The Religious Element and the Language of the 1989 Revolution in Romania. An Integralist Approach	689
INTERFERENȚE CULTURALE	709
Doru Radosav Cărțile sfinte și retorica sentimentului religios	711
Ion Taloș Despre întâlnirile dintre culturi și efectele lor	720

CUPRINS

Rudolf Windisch
**Mircea Borcilă macht Eugenio Coseriu
in Cluj-Napoca bekannt 725**

FOTOGRAFII..... 745

LISTA CONTRIBUTORILOR 759

TABULA GRATULATORIA..... 787

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	17
Mircea Borcilă – An Illustrious Promoter of Cultural Sciences	21
Mircea Borcilă – Scientific and Editorial Activity	41
REVERBERATIONS	63
Iulian Boldea Under the Sign of Integralism	65
Sanda Cordoș A Portrait Sketch in Motion	72
Alin-Mihai Gherman Three Rare Words	75
Ion Istrate How I Met Mircea Borcilă	78
Johannes Kabatek, Cristina Bleorțu Correspondence Between Mircea Borcilă and Eugenio Coseriu	83
THEORY AND PHILOSOPHY OF LANGUAGE	121
Mircea Flonta The Naturalistic Approach and the Historical-Cultural Approach to Language Research According to Eugenio Coseriu	123
Jesús Martínez del Castillo Philosophy Made Linguistics	145

TABLE OF CONTENTS

Dumitru-Cornel Vâlcu <i>The Sense of Four – An Imaginary Conversation on Poetry (and the Understanding of the In-actual Man)</i>	169
Floarea Vîrban [Integral] Linguistics – an Eidetic Science?	206
HERMENEUTICS AND SEMIOTICS	227
Lucia Cifor The Status and Identity of Literary Hermeneutics	229
Aurel Codoban Three Theoretical Encounters With the Poetician Mircea Borcilă	239
Göran Sonesson On the Borders of Metaphorology: Creativity Beyond and Ahead of Metaphors	247
Jordan Zlatev, Tapani Möttönen Cognitive Linguistics and Cognitive Semiotics	277
LINGUISTICS, PRAGMATICS, AND POETICS	315
Maria Aldea Grammar Terms. A Lexicographical Approach	317
Iulia Bobăilă The Scientific Metaphor and the Cancellation of Incongruency. Translation Implications	333
Oana Boc The Poetry of Gherasim Luca – The Harmony of a Disharmonious World. A Functional-Typological Approach	344

TABLE OF CONTENTS

Eugenia Bojoga The Romanian vs. "Moldovan" Language Debate in the Russian Online Space	364
Pompiliu Crăciunescu A Mysterious Reliance: Poetician–Poet	396
Daniela Filip On the Semantic Nature of Textual Irony. An Approach in the Light of Linguistic Integralism	407
Rodica Frentiu Textual Typology and the Hagiographic Discourse	423
George Dan Istrate Metaphor in the Terminology of the Visual Arts in Romanian and Italian	441
Mariana Istrate Stereotyped Substitutes of Coronyms in the Language of Tourist Advertising	454
Victoria Jumbei Semantic-Cognitive Configurations in Povestea lui Harap-Alb by Ion Creangă	469
Mihai Lisei The Written Word and the Photo in the Newspaper Report. Possibilities of Analysis	480
Rodica Marian The Absolute Subject of Art and the Creative Alterity	498
Ion Mării Lexicographical Notes	513
Nicoleta Neșu Some Observations Regarding the Role of the Native Speaker Teacher in Pedagogical Translation Used in Foreign Language Teaching	533

TABLE OF CONTENTS

Cristian Pașcalău The Orfic Mode in the Poetry of Teofil Răchițeanu. An Approach in the Light of Anthropological Poetics	543
Iulia Pop “Prolog” by Nichifor Crainic. A Key Reading in Logical Semantics (Revelations in the Poetics Course)	569
Liana Pop Metaphorical Pathways: From Writing to Oral	574
Maria Ștefănescu, Mircea Minică Some Remarks on E. Coseriu's Structural Semantics and its Relevance for Lexicographic Definitions	580
Emma Tămâianu-Morita Beyond the Poetic: Exploring the General Mechanisms of Textual Sense Construction	592
Flavia Teoc BCU Cluj / Central University Library Cluj The Theory of Discourse Poiesis in <i>Perpetua's Passion</i>	619
Maria-Alexandrina Tomoiagă The Metaphorical Designation of <i>Life</i> in the Romanian Language	641
Cristina Varga Conceptual Metaphors of Online Socialization in Romanian	669
Dina Vilcu The Religious Element and the Language of the 1989 Revolution in Romania. An Integralist Approach	689

TABLE OF CONTENTS

CULTURAL INTERFERENCES	709
Doru Radosav	
The Holy Books and the Rhetoric of Religious Feeling	711
Ion Talos	
On the Encounters Between Cultures and Their Effects	720
Rudolf Windisch	
Mircea Borcilă Makes Known	
Eugenio Coseriu in Cluj-Napoca	725
PHOTOS	745
THE LIST OF CONTRIBUTORS	759
TABULA GRATULATORIA	787

BCU Cluj / Central University Library Cluj

JORDAN ZLATEV¹
TAPANI MÖTTÖNEN²

SEMIOTICA COGNITIVĂ ȘI LINGVISTICA COGNITIVĂ³

INTRODUCERE

Lingvistica generativă de tradiție chomskyiană a fost, ocazional, numită „cognitivă”, în sensul că aspiră să se ocupe de „what the grammar purports to describe: a system represented in the mind/ brain”⁴ (Chomsky 1990: 679): ultima, o fază care este cunoscută unanim ca fiind eronată. *Lingvistica Cognitivă* (în continuare: LC), împreună cu revistele dedicate ei, cu seriile de conferințe și ghidurile de referință (de exemplu, Dancygier 2017; Geeraerts și Cuyckens 2007) are în vedere însă, în general, o abordare foarte diferită a limbajului. Această tradiție a emers la sfârșitul anilor 1970 și cartea bine-cunoscută despre cum „trăim prin” metaforă este, deseori, considerată drept momentul ei de naștere (Lakoff și Johnson 1980). LC s-a pus ea însăși în opoziție cu lingvistica generativă, pe de o parte, și cu semantica logică, pe de altă parte (de exemplu, Croft și Cruse 2004; Fauconnier și Turner 2002; Johnson 1987; Lakoff 1987; Langacker 1987; Talmy 2000). Dacă lingviștii chomskyieni pun accentul (a) pe *sintaxă*, (b) pe *caracterul înăscut* și (c) pe *modularitate*, considerându-le drept caracteristici fundamentale ale cunoașterii lingvistice, cercetătorii LC procedează tocmai invers, privilegiind (a') *semantica*, (b') cunoașterea lingvistică *bazată pe uz*, care este fondată pe

¹ Lund University; jordan.zlatev@ling.lu.se.

² University of Helsinki; tapani.mottonen@helsinki.fi.

³ Textul de față reprezintă o traducere adaptată după capitolul de carte al lui Jordan Zlatev și Tapani Möttönen, *Cognitive Linguistics and Semiotics*, care va apărea în Bloomsbury Semiotics (2022), vol. IV: *Semiotics movements*, Jamin Pelkey și Paul Cobley (eds.) (nota trad. – E.F.).

⁴ „ceea ce gramatica își propune să descrie: un sistem reprezentat în minte/ creier”. Traducerea tuturor citatelor și exemplelor prezente în studiul de față ne aparține (nota trad. – E.F.).

(c') *cogniția generală* (de exemplu, Saeed 2009). Și dacă tradiția logică a semanticii este bazată pe adevăr și denotație (Dowty, Wall și Peters 2012), semantica cognitivă adoptă, cu temeritate, mottoul „semnificația drept conceptualizare” (Gärdenfors 1999; Langacker 1987).

Chiar dacă, în aparență, LC și semiotica împărtășesc o pre-ocupare cu semnificația, ele par, de asemenea, a se afla la kilometri distanță. Asumarea predominant subiectivistă, individualist-psihologică a semnificației, tipică pentru LC, este, în mod clar, în dezacord cu tradiția structuralistă a semioticii, provenind din Saussure (1960 [1916]). Probabil, în mod mai puțin evident, ea este în dezacord și cu tradiția peirceană, care a încercat să „dementelizeze” semioza (uzul semnului) de-a lungul secolului al XX-lea (vezi Daddesio 1995), convergând, în critica ei a psihologismului, cu logica și fenomenologia husserliană (de exemplu, Stjernfelt 2014). Mai departe, dacă semiotica, de orice fel, a ținut întotdeauna să caracterizeze actul de producere a semnificației (*meaning-making*) în general și, în același timp, să încerce să explice de ce sistemele semiotice diferite, precum limbajul, gesturile, imaginea⁵ (*depiction*) și muzica sunt unice, LC este, prin definiție, focalizată pe limbaj.

Totuși, cel puțin trei elaborări separate au contribuit la apropierea dintre LC și semiotică în ultimii ani. În primul rând, lingviștii cognitivi au fost, într-o mare măsură, angajați în analizarea actului de producere a semnificație (*meaning-making*) dincolo de limbaj, implicând sisteme semiotice ca gesturile, imaginea (*depiction*) și muzica, deseori sub denumirea de „multimodalitate” (a se vedea, mai jos, secțiunea despre *Multimodalitate și polisemioză*) și, astfel, s-au aflat ei înșiși pe teritoriu tot mai mult semiotic. În al doilea rând, în relație cu acest fapt și cu alți factori, unii lingviști cognitivi s-au întors spre semiotică (și fenomenologie) în căutarea unui sprijin în privința clarificării unor concepte precum *iconicitate* și *intersubiectivitate* (de exemplu, Devylder 2018; Oakley 2009). În al treilea rând, mai mulți semioticieni au descoperit că anumite constructe ale lingvisticii cognitive, precum *spațiile*

⁵ Termenul de „imagine”, în traducerea de față, reproduce atât termenul engl. „picture”, cât și pe cel de „depiction”, utilizat pentru a ilustra sistemul semiotic corespondent. Potrivit discuțiilor pe care le-am purtat cu autorul principal al acestui studiu, Jordan Zlatev, în vederea traducerii în limba română a unora dintre conceptele centrale ale lucrării, subliniez că noțiunea de „imagine”, elaborată în cadrul semioticii cognitive, nu trebuie înțeleasă în sensul de „reprezentare mentală”, așa cum circulă în cadrul anumitor direcții din știința cognitivă, ci în sensul de „act de producere a unei imagini fizice obișnuite”, reținându-se și caracterul procesual al acestui act (nota trad. – E.F.).

mentale și *schemele imagistice*, sunt în consonanță cu structurile și procesele active în producerea semnificației (*meaning-making*) (de exemplu, Brandt 2004; Daddesio 1995).

Acest interes reciproc a fost atât de puternic în anumite cercuri, încât, primind și un imbold adițional din știința cognitivă (Deacon 1977; Donald 2001; Konderak 2018), în ultimul deceniu a emers o nouă disciplină: *semiotica cognitivă* (Zlatev 2012, 2015). În cadrul acestei discipline, anumite concepte și metode din semiotică, lingvistica cognitivă și știința cognitivă au fost integrate cu succes în studiul interacțiunii sociale (Tylén, Fusaroli, Bundgaard și Østergaard 2013), al literaturii (L. Brandt 2013), al muzicii (Giraldo 2019), al luării de decizii (Mouratidou 2019), al artei stradale (Stampoulidis și Bolognesi 2019) ș.a.m.d.

Ceea ce intenționăm să arătăm în acest studiu este, în principal, modul în care, printr-o sinteză dialectică, semiotica cognitivă a fost capabilă să supună atenției anumite probleme cu care se confruntă LC și să le remedieze cu ajutorul semioticii și al fenomenologiei, evitând, astfel, două erori recurente și interrelaționate: (1) *subiectivismul* provenit din excesiva psihologizare a unor noțiuni care sunt în mod esențial intersubiective și (2) confuzia proceselor perceptuale și a altor procese nonsignitive, precum imaginația, bu uzul semnelor și al convențiilor lingvistice. În următoarele secțiuni ne vom axa asupra a patru teme în care cercetarea din LC a comis astfel de erori și vom sugera modul în care semiotica (cognitivă) le poate redresa: construal, iconicitate, metaforă și „multimodalitate”.

În primul rând, vom discuta noțiunea de construal, care implică ideea că: “[...] meaning can be defined as non-objective [...] in that it always manifests some restricted and perspectivized take on the matters at hand”⁶ (Möttönen 2016a: 13). Problema aici a fost aceea că specialiști precum Langacker (1987) și Croft și Cruse (2004) nu disting între construal ca (a) un fenomen privat (și prelingvistic), ca (b) un fenomen intersubiectiv și pragmatic al uzului limbajului/ semnului și ca (c) aspect convențional și împărtășit social al semanticii expresiilor în chestiune. Vom evalua un număr de „dimensiuni ale construalului” din literatura LC, distingând (a-c) și indicând interconectarea lor.

Dat fiind că noțiunea de „imagerie” apare foarte frecvent în LC, este surprinzător faptul că noțiunea de *iconicitate* este doar rareori folosită explicit în analiză, cu toate că este, adesea, asumată implicit (vezi Möttönen 2016a). Cum vom arăta în secțiunea despre *Iconicitate*, una dintre

⁶ “[...] semnificația poate fi definită ca fiind non-obiectivă [...], deoarece ea ia întotdeauna în considerare într-o manieră restrictivă și perspectivată chestiunea în fapt”. (nota trad. – E.F.).

probleme este că iconicitatea este rareori definită, iar atunci când este, această definire se face, în mod obișnuit, în termenii unei „resemblance-based mapping of form and meaning” (Dingemanse, Perlman și Perniss 2020: 2)⁷. O definiție de acest tip este potențial fără sens, dacă nu pot fi date criterii independente de limbaj pentru o astfel de asemănare, iar această problemă se amplifică în LC, unde atât „forma”, cât și „semnificația” sunt înțelese, în mod obișnuit, ca fenomene interne, mentale. Vom ilustra problema cu noțiunea lui Wilcox de „iconicitate cognitivă”, definită ca distanță între structuri în spațiul conceptual (Wilcox 2004), căreia nu doar că îi lipsesc astfel de criterii intersubiective, ci face chiar imposibil de distins iconicitatea față de un principiu interpretativ complementar (sau fundament semiotic): *indexicalitatea*. Prin contrast, vom arăta cum opera seminală a lui Jakobson (1965) conduce ea însăși la o perspectivă semiotic-cognitivă și poate fi folosită atât pentru a ocoli capcanele tipice ale LC, cât și pentru reabilitarea rolului fundamental al iconicității în limbaj (Devylder 2018; Itkonen 2005).

În secțiunea despre *Metaforă*, ne întoarcem la cel de-al treilea și cel mai complex tip de semn iconic sau (hipo)icon în clasificarea peirceană. Tema este imensă. Ne vom axa, însă, asupra modului în care cei mai mulți lingviști cognitivi, neadoptând o orientare semiotică, au încercat, mai degrabă, să explice metafora în termenii unor procese mentale (inconștiente) precum „cartările trans-domeniale” și „simulările mentale” (Gibbs 2006; Lakoff și Johnson 1999). Vom argumenta că, în acest mod, se ajunge, din nou, la cele două erori: cea a subiectivismului și cea a confuziei, prin nedistingerea lor, între motivare și semnificare. Folosindu-ne de cercetarea recentă din semiotica cognitivă (Devylder și Zlatev 2020; Stampoulidis, Bolognesi și Zlatev 2019), vom arăta cum pot fi ocolite aceste probleme într-un model care distinge trei niveluri diferite ale producerii semnificației, punând în evidență relațiile dinamice dintre ele.

În secțiunea despre *Multimodalitate și polisemieoză*, vom considera, succint, spațiul în care LC și semiotica se suprapun în mod evident: în analiza actului de producere a semnificației (*meaning-making*), când – la fel ca în majoritatea formelor umane de comunicare – diferite tipuri de semne și semnale, precum cuvintele, gesturile, expresiile faciale, muzica, desenul etc., se combină. Așa cum am menționat, LC a folosit „cuvântul la modă” (Devylder, 2019: 148) *multimodalitate*, dar acest termen este extrem de ambiguu (*i.e.* „moduri” și „modalități” senzoriale, semiotice, comunicative etc.) și confuz. Semiotica cognitivă a contribuit la distingerea lui de *polisemieoză*, în care este folosit mai mult decât un

⁷ „cartări pe baza unei asemănări între formă și semnificație” (nota trad. – E.F.).

sistem semiotic (de exemplu, limbajul, gesturile, imaginea [*depiction*], muzica), indiferent dacă sunt implicate una sau mai multe modalități perceptuale (de exemplu, vederea, auzul, simțul tactil etc.) (Zlatev 2019) și a început să analizeze interacțiunea dintre sisteme și modalități. În secțiunea finală, vom concluziona că sintezele semioticii cognitive, prezentate în acest studiu, sugerează că relațiile dintre LC și semiotică pot fi întărite și mai mult.

1. CONSTRUAL

Pentru a pune în evidență teza că limbajul nu denotă lumea (*direct*), ci, dacă se întâmplă acest lucru, el o face prin prisma minții, mulți cercetători din LC adoptă noțiunea de *construal* (Croft și Cruse 2004; Verhagen 2007). Cea mai faimoasă, în acest sens, este opera fondatorului Gramaticii Cognitive (Langacker 1987, 2006, 2017), unde următoarea definiție a noțiunii de *construal* este tipică:

„I will say that the speaker (or hearer), by choosing appropriate focal ‘settings’ and structuring the scene in a specific manner, establishes a *construal relationship* between himself and the scene so structured. The *construal relationship* therefore holds between the conceptualizer of a linguistic predication and the conceptualization that constitutes this predication” (Langacker 1987: 128)⁸.

Această definiție exclude orice posibilitate de a descrie semnificația exhaustiv în termenii vericondiționalității care interpretează o aserțiune ca adevărată, în funcție de scenariul extralingvistic pe care vrea să îl descrie. Ceea ce constituie semnificația lingvistică nu este o (reprezentare a) „stării de lucruri”, a situației sau a scenei *per se*, ci o structură precum cea din **Figura 1**, care include o regiune focalizată *onstage*, cu *profilul* drept element focal. „Conceptualizatorul” este inclus în *cadrul maximal* al conceptualizării, chiar și când conceptualizarea nu se focalizează pe acesta, el fiind asumat implicit ca o „prezență conceptualizantă tacită” (Langacker 2006: 19). De exemplu, când un vorbitor enunță (1), dincolo de norii „profilati”, prezentați într-o relație spațială dinamică cu orizontul, există un conceptualizator implicit (vorbitorul și/

⁸ „Voi spune că vorbitorul (sau ascultătorul), alegând ‘cadrul’ focal adecvat și structurând scena într-o manieră specifică, stabilește o *relație construală* între el însuși și scena construită astfel. Relația *construală* se interpune, deci, între conceptualizatorul unei predicții lingvistice și conceptualizarea care constituie predicția” (nota trad. – E.F.).

sau ascultătorul, vezi mai jos), care „privește” această scenă dintr-un anumit punct de vedere⁹.

(1) The clouds are floating gently/ boringly over the horizon.¹⁰

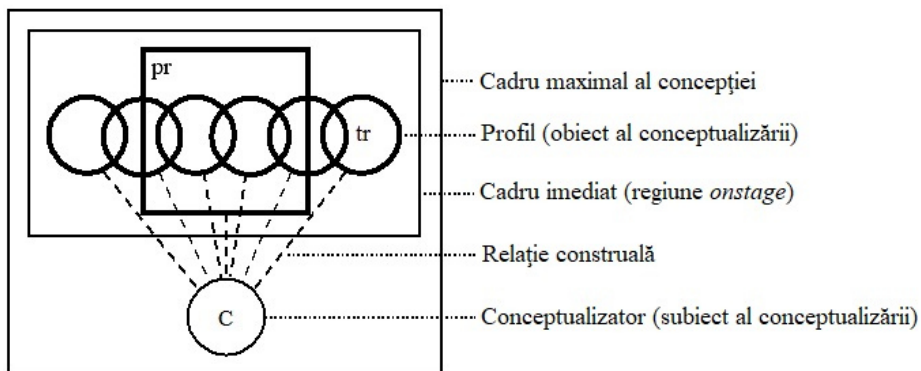

Figura 1. Semnificația drept construal, cu câteva dintre structurile relevante, adaptată după Langacker (2006).

Prezența implicită a conceptualizatorului în (1) se manifestă în cel puțin două aspecte. Cel mai evident, alegerea adverbului (*gingaș/plictisitor*) specifică relația cu scena descrisă ca având o valență emoțională cu totul distinctă. Mai subtil, *orizontul* menționat presupune, în mod necesar, prezența unui observator, cu un punct de vedere specific, poziționat spațial.

De-a lungul anilor, Langacker și colegii au propus multe tipuri diferite de „operații” construale și s-au străduit să le grupeze într-un set de „dimensiuni” (Croft și Cruse 2004; Möttönen 2016a). Nu s-a căzut de acord asupra unei taxonomii generale, însă următoarele tipuri sunt cele mai comune. Pornind de la profil și mergând înspre afară (vezi **Figura 1**), dimensiunea *specificității* vizează câtă informație despre profil este prezentată. După cum este ilustrat în (2), există o creștere în specificitate în mișcarea de la stânga la dreapta, iar dacă expresiile sunt coreferențiale (denotând pe fostul președinte al SUA), ele urmează o ierarhie implicațională. Exemplele sub (3) pun în evidență dimensiunea *proeminenței*. O astfel de schimbare de roluri între *traietor* (care este în

⁹ În **Figura 1**, sunt puse în evidență și rolurile de traietor (tr) și punct de referință (pr), pe care *norii* și *orizontul* și le asumă în (1). Aceste noțiuni sunt menite să capteze asimetria semantică internă profilului, cu subiectul (gramatical) coincidând implicit cu traietorul (nota trad. – E.F.).

¹⁰ (1) Norii plutesc *gingaș/plictisitor* deasupra orizontului (nota trad. – E.F.).

focus) și *punctul de referință* (care servește drept punct de reper) descrie aceeași scenă, dar se focalizează într-un caz asupra copacului, în celălalt caz, asupra băncii. Exemplele sub (4) implică, de asemenea, o astfel de schimbare de roluri, dar și de *perspectivă* a conceptualizatorului, deoarece, în mod diferit față de *lângă*, predicatul *stânga/ dreapta* depind, în mod inerent, de un punct de vedere (Levinson 2003; Zlatev 1997).

(2) the man < the old man < the old man with the fake blond hair < the old man with the fake hair and the red baseball hat

(3a) The tree is beside the bench.

(3b) The bench is beside the tree.

(4a) The tree is to the right of the bench.

(4b) The bench is to the left of the tree.¹¹

Un mult mai subtil caz de implicare a perspectivei conceptualizatorului apare în (5). În (5a) mișcarea descrisă a balonului are loc „onstage” și, astfel, avem a face cu un caz de *construal obiectiv*, cum îl numește Langacker. Prin contrast, nu drumul profilat este cel care se mișcă în (5b), ci „analiza imaginii” și, dat fiind că acest lucru are loc „offstage”, semnificația enunțului implică un *construal subiectiv*.

(5a) The balloon is slowly rising in the sky.

(5b) The path slowly rises toward the summit.¹²

Așa cum doar am sugerat, aici, din lipsă de spațiu, dar cum a fost elaborat de Verhagen (2007) și Möttönen (2016a, 2016b, 2019), concep-tul de construal are un potențial descriptiv și explicativ considerabil, cu condiția ca cele două erori tipice ale LC (subiectivismul și confuzia, prin nediferențiere, a percepției cu semnificația) să fie corijate. În mod tipic, Langacker caracterizează cel mai adesea construalul ca „imagerie” individual-psihologică (de exemplu, Langacker 1990). Și mai problematic, în consens cu orientările (curente) neuro-reducționiste, se acceptă că astfel de „structuri descrise în termeni calitativi constau, în cele din urmă, în procesarea neurală” (Langacker 2016: 473), plasând astfel esența lor dincolo de conștiință.

¹¹ (2) bărbatul < bărbatul în vârstă < bărbatul în vârstă cu părul blond nenatural < bărbatul în vârstă cu părul blond nenatural și basca roșie de baseball; (3a) Copacul este lângă bancă; (3b) Banca este lângă copac; (4a) Copacul este în dreapta băncii; (4b) Banca este în stânga copacului (nota trad. – E.F.).

¹² (5a) Balonul se înalță încet la cer; (5b) Drumul suie încet către culme (nota trad. – E.F.).

Într-o meta-analiză și o elaborare extensive, Möttönen (2016a) demonstrează că astfel de afirmații sunt, în mod fundamental, în dezacord cu fenomenologia și, prin urmare, cu semiotica cognitivă, dat fiind că cea din urmă este puternic influențată de această tradiție filosofică (Sonesson 2007; Zlatev 2015). În același timp, Möttönen (2016a) argumentează că o interpretare subiectivistă (și chiar mai mult decât atât, fizicistă) a construalului nu este necesară pentru Gramatica Cognitivă. Accentul pe care aceasta îl pune asupra faptului că este o teorie „bazată pe uz” implică, în fapt, considerarea construalului ca fenomen intersubiectiv. Pentru a acomoda această idee, este imperativ, totuși, să distingem între (a) acte ale intenționalității *perceptuale* și alte tipuri de motivații experiențiale, care pot sta la baza uzului și a interpretării enunțurilor lingvistice, fără însă a le determina pe acestea, precum în cazul (3) și (4), și (b) înseși astfel de enunțuri (Blomberg și Zlatev 2014; Zlatev și Blomberg 2016).

Cel mai evident motiv pentru care schimbarea de roluri între traiector și punctul de referință și alte „operații” la un nivel individual nu pot fi determinate pentru semnificație este faptul că limbajul se manifestă întotdeauna într-un context social sau altul. De exemplu, opțiunea cuiva referitoare la expresia referențială care ar trebui folosită în (2) nu va depinde atât de mult de cât de specific trebuie să îl caracterizeze pe Donald Trump pentru altcineva, cât mai ales de cât de specific trebuie să îl caracterizeze pentru comunicare (Möttönen 2016b). Verhagen (2007) subliniază, în mod corect, că „conceptualizatorul” nu trebuie ecuat cu o singură minte, ci trebuie să includă, cel puțin minimal, atât vorbitorul, cât și ascultătorul. Deci, construalul în limbaj nu poate fi unul privat, doar un proces mental, ci trebuie să fie văzut ca un proces pragmatic, comunicativ, care emerge în experiențele vorbitorilor și ale ascultătorilor individuali. Aceasta este tranziția construalului de la acte intenționale nonsignitive la construal în sensul de acte semnificative, „intenționale de semnificație” („*meaning-intending*”), în sensul lui Husserl (1970 [1900]).

Noțiunea de construal poate fi extinsă și mai departe cu ajutorul conceptului fenomenologic de *sedimentare*, care denotă procesul în care emerg, de-a lungul istoriei, prin numeroase acte individuale de producere a semnificației (*meaning-making*), structuri relativ stabile, împărtășite intersubiectiv. Cum a fost argumentat în Zlatev (2016), semnificațiile lingvistice (senzuri) pot fi, astfel, înțelese drept „construale convenționalizate împărtășite intersubiectiv ale obiectelor lor referențiale intenționale” (2016: 563). Pentru a lua un exemplu faimos din istoria semanticii, expresiile *steaua dimineții* și *steaua serii* nu sunt sinonime, chiar dacă sunt coextensionale, având în vedere că informația contextuală, privi-

toare la momentul în care referentul este observat, a devenit sedimentată în semantica convențională a expresiei respective. Cum a fost descris de Möttönen (2016a: 161–162):

„In this process, the multiple, intersubjectively-shared experiential designata, and the particular ways in which they are experienced, come to define the content of the expression. The designata are not only given as such, but also in their perspectival appearance to subjects”¹³.

Vom reveni la noțiunea de sedimentare în secțiunea *Metafora*, dar, pentru moment, vom conchide că termenul de construal al LC este, într-adevăr, productiv pentru semiotica (cognitivă), cu condiția să poată fi distinse și interrelaționate trei tipuri: (a) persoanele individuale (pot) *construi*₁ în mod variat situațiile în experiența conștientă; (b) vorbitorul și ascultătorul *construiesc*₂ situații și referenți în interacțiunea socială, motivate, dar nu determinate de (a); (c) cuvintele și alte expresii lingvistice *construiesc*₃ anumite situații și referenți, în măsura în care ele sunt sedimentări ale lui (b). Aceste trei sensuri ale verbului *a construi* există în engleza obișnuită, iar acest fapt poate fi un motiv, dar nu o scuză, pentru a le confunda între ele în LC.

BCU Cluj / **2. ICONICITATEA** Library Cluj

Conceptul de *iconicitate* este, probabil, conceptul „împrumutat” cel mai direct în lingvistica (cognitivă) din semiotică și, totuși, acest fapt nu este nici măcar recunoscut, împreună cu patinarea terminologică potrivit căreia iconicitatea este confundată, prin indistinție, cu orice formă de „nonarbitraritate”, cum a observat, printre alții, Devylder (2018). Prezentările cu caracter general din LC (de exemplu, Croft și Cruse 2004; Dancygier 2017) tind să menționeze iconicitatea doar în trecere. Totuși, în primul ghid cuprinzător de referință (van Langendonck 2007) există un capitol informativ asupra acestui subiect. La un nivel general, teoreticienii Gramaticii Cognitive (de exemplu, Langacker 2008: 209) se referă, ocazional, la iconicitate drept „corespondență” între tiparele gramaticale și semnificațiile lor conceptuale. Însă, așa cum vom argumenta mai jos, această asumare a iconicității conduce foarte ușor la

¹³ „În acest proces, designatele experiențiale multiple, împărtășite intersubiectiv, și modalitățile particulare în care au fost experiențiate, vin să definească conținutul expresiei. Designatele nu sunt date doar ca atare, ci și în manifestarea lor perspectivală pentru subiecți” (nota trad. – E.F.).

două probleme familiare, cea a subiectivismului și cea a confuziei, prin indistinție, a motivațiilor experiențiale cu motivațiile lingvistice.

Cel care a introdus conceptul peircean de icon(icitate) în lingvistică a fost Jakobson (1965), chiar dacă într-un mod simplificat, în „preludiul [lui] la o teorie a iconicității” (De Cuypere 2008: 55), în care chestionează „dogma saussuriană” a arbitrarității semnului lingvistic¹⁴. În acord cu semiotica peirceană, Jakobson a descris iconicitatea ca principiu interpretativ bazat pe asemănare, care poate fi înțeles doar în opoziție cu alte două principii complementare (sau „fundamente semiotice”): *indexicalitatea*, bazată pe contiguitate spațio-temporală, și *simbolicitatea*, bazată pe acord sau convenție (vezi Ahlner și Zlatev 2010). Mai departe, Jakobson a clarificat faptul că aceste trei fundamente semiotice nu se exclud reciproc, ci pot coexista (în diferite proporții) în același semn. De exemplu, demonstrativele englezești *this/ that* sunt (a) indexicale, în ceea ce privește contiguitatea necesară în raport cu un referent în context, (b) simbolice, în măsura în care sunt convenții în engleză (ca opuse, de exemplu, lui *tozi/ onzi* din bulgară) și (c) se poate argumenta că sunt și iconice, în cazul în care contrastul vocalic [i/a] corespunde opoziției [scurt/ lung] ca distanță față de vorbitor, și s-a chiar demonstrat, pe un mare eșantion de limbi, că această corespondență nu este întâmplătoare (Johansson și Zlatev 2013).

Este, însă, o astfel de corespondență între (elemente ale) expresiei („formă”) și (aspecte ale) semnificației expresiei într-adevăr un fapt de *asemănare* și, prin urmare, de iconicitate? Se poate da un răspuns pozitiv, dar numai cu două condiții. În primul rând, nu este vorba despre o iconicitate *imagistică*, în care expresia este ca o fotografie sau o imitație directă a referentului, ci despre o iconicitate *diagramatică*, în care asemănarea ia forma unei analogii: relația A-B (în expresie) corespunde relației A'-B' (în experiență). În exemplul demonstrativelor englezești, contrastul între o vocală *închisă anterioară* (cu frecvența ei acustică înaltă) și o vocală *deschisă posterioară* (cu frecvența ei acustică scăzută) corespunde contrastului dintre distanța *scurtă* și distanța *lungă*. În al doilea rând, este imperativ ca un astfel

¹⁴ Se poate spune că Jakobson l-ar fi „condensat” pe Peirce pentru audiența lingvistică și, involuntar, ar fi contribuit la subestimarea conceptului de iconicitate pentru lingvistică. Pentru o aplicare mai elaborată a ideilor peirceiene la limbaj poate fi consultat Nöth (1999; 2008). Am dori, totuși, să recunoaștem la Jakobson (1965) atât întâietatea temporală, cât și caracterul inspirațional al scurtului său text, care, chiar și la 55 de ani de la publicarea lui, încă depășește modul în care iconicitatea este tratată, în mare parte, în literatura lingvistică (cognitivă) curentă.

de „izomorfism” să apară nu doar între „forma” și „conținutul” *din* limbaj, ci și în experiența extralingvistică, dacă vrem ca similaritatea în chestiune să fie verificabilă intersubiectiv. Aceasta este tocmai asumarea iconicității lingvistice ca „structural similarity between linguistic and non-linguistic entities”¹⁵, adoptată de Itkonen (2005: 101).

Iconicitatea este un fenomen care apare la toate nivelurile limbajului, de la sunetele cuvintelor individuale la gramatică și discurs. La nivelul cel mai de jos avem *iconicitatea fonică*, cunoscută ca (parte a) fenomenului „simbolismului sunetelor”, de exemplu în expresiile englezești pentru acțiuni și evenimente, precum în (6).

(6) bang, bong, boom, buzz, crack, flip, flop, splash, squeak, zip...

Astfel de onomatopee sunt, deseori, menționate drept contra-exemple superficiale pentru arbitraritate, doar pentru a fi respinse datorită așa-zisului număr redus și a rolului lor presupus marginal, în limbi; chiar și van Langendonck (2007) afirmă că, „compared to normal vocabulary, onomatopoeia remains a marginal phenomenon in natural language” (2007: 402)¹⁶. Ultimul deceniu a clarificat faptul că astfel de judecăți sunt greșite, în parte datorită faptului că ele se sprijină pe „baze asimetrice de date” ale limbilor (Ahlner și Zlatev 2010: 305). Cum precizează Perniss, Thompson și Vigliocco (2010: 3):

„When we move outside the Indo-European language family, however, we find that iconic mappings are prevalent and are used to express sensory experiences of all kinds. Languages for which a large iconic, or sound-symbolic, lexicon has been reported include virtually all sub-Saharan African languages..., some of the Australian Aboriginal languages..., Japanese, Korean, Southeast Asian languages..., indigenous languages of South America..., and Balto-Finnic languages”¹⁷.

¹⁵ „similaritate structurală între entități lingvistice și nonlingvistice” (nota trad. – E.F.).

¹⁶ „prin comparație cu vocabularul normal, onomatopeea rămâne un fenomen marginal în limbile naturale” (nota trad. – E.F.).

¹⁷ „Dacă ieșim, însă, din familia de limbi indo-europene, observăm că aceste cartări iconice prevalează și sunt folosite pentru a exprima experiențe senzoriale de toate felurile. Limbile pentru care s-au adus informații privind existența unui mare lexicon iconic sau sonor-simbolic includ, de fapt, toate limbile africane sub-sahariene..., unele dintre limbile aborigene australiene..., japoneza, coreeana, limbile sud-est asiatice..., limbile indigene ale Americii de Sud... și limbile finobaltice” (nota trad. – E.F.).

Un alt motiv pentru minimalizarea, în tradiție, a iconicității la acest nivel este acela că onomatopeea este bazată fie pe (a) asemănare *unimodală* (sunet-sunet), fie pe (b) iconicitate (imitativă) relativ *imagistică*, pe când cea mai mare parte a iconicității la „nivel fonic”, care este recunoscută în studiile recente, se manifestă mai ales (a') *la intersecția dintre mai multe modalități* (de exemplu, sunet-formă) sau este (b') *diagramatică*, în sensul definit mai sus (Blasi et al. 2016; Dingemanse 2012; Jääskeläinen 2016). Chiar dacă o astfel de iconicitate este subtilă și departe de a fi evidentă, s-a demonstrat că oferă avantaje în achiziția limbajului (Imai et al. 2012) și în transmiterea socială (Erben Johansson, Carr și Kirby 2020), implicând faptul că este percepută cu adevărat de către vorbitori, chiar și dacă numai tacit. Jakobson (1965: 33) a recunoscut „caracterul latent și virtual” al iconicității la acest nivel, dar a susținut că „in syntax and morphology (both inflection and derivation) the intrinsic, diagrammatic correspondence between the signans [i.e., expression] and signatum [i.e., content] is patent and obligatory”¹⁸. Această afirmație pare să își găsească ecou în modul în care iconicitatea a fost înțeleasă în Gramatica Cognitivă, precedând-o, însă, pe aceasta cu aproximativ 25 de ani. Cum vom ilustra, însă, mai jos, „signatum-ul” lui Jakobson nu corespunde noțiunii lui Langacker de semnificație, ca imagerie mentală, sau celei de construal, ca ceva pur subiectiv (secțiunea despre *Construal*), și, astfel, nu întâmpină aceleași probleme.

Un foarte cunoscut exemplu de iconicitate la nivelul morfologiei se referă la categoria lingvistică a *numărului*, așa cum apare în (7); dacă singularul și pluralul prezintă manifestări diferite, forma de plural este cea care (aproape întotdeauna) are un morfem în plus, în mod analog cu „mai mult” în experiență. Acest tip de iconicitate lingvistică este recunoscută ca „iconicitate a cantității”.

(7a)	boy vs. boy-s	(engleză)
(7b)	pojke vs. pojke-ar	(suedeză)
(7c)	momce vs. momce-ta	(bulgară)
(7d)	poika vs. poja-t	(finlandeză)

Un alt tip de iconicitate la acest nivel este „iconicitatea distanței”, unde „distanța între expresii corespunde distanței conceptuale între ideile pe care expresiile le reprezintă” (Haiman 1983: 782). Într-o discuție extensivă despre cum poate explica această iconicitate diagramatică

¹⁸ „ în sintaxă și în morfologie (atât în flexiune, cât și în derivare), corespondența intrinsecă, diagramatică între signans [i.e., expresie] și signatum [i.e., conținut] este evidentă și necesară” (nota trad. – E.F.).

asimetriile din construcțiile posesive în paameză (și în alte limbi), Devylder (2018) prezintă opoziții precum în (8), analizate în **Figura 2**. Într-o dispută cu Haspelmath (2008), Devylder subliniază că frecvența uzului („economie”) nu poate explica distribuția construcțiilor pasive, și că *distanța trăită prin experiență* – în (8) ținând de corpul cuiva, dar în alte cazuri ținând de relațiile sociale și emoționale – este cea care se cartează la „distanța lingvistică”, caz în care este folosită o construcție posesivă indirectă în (8b), de exemplu, pentru soacre, în timp ce pentru mame, este folosită una directă (8a) etc.

- (8a) vatu-k (paameză)
 head-1SG
- (8b) maleles ona-k (paameză)
 lungs POSS-1SG¹⁹

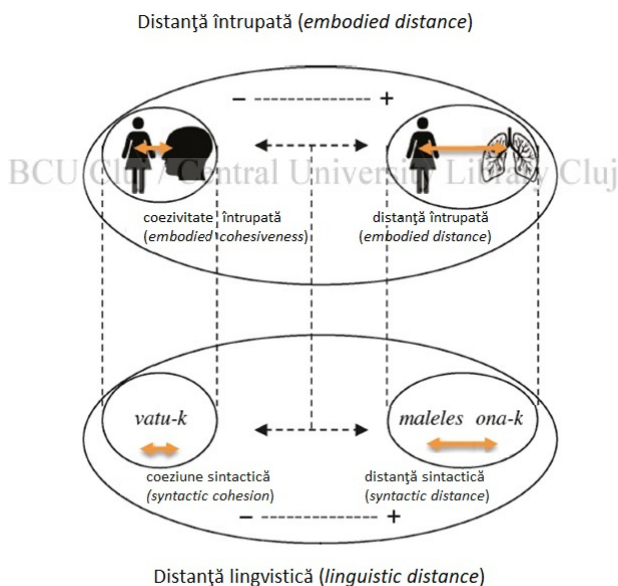

Figura 2. Iconicitate diagramatică între distanța întrupată și cea lingvistică în cazul posesivelor din paameză (din Devylder 2018, cu permisiunea autorului).

Mutându-ne la nivelul frazei, iconicitatea distanței se aplică mai multor construcții lingvistice precum (9), unde

¹⁹ (8a) cap-1SG; (8b) plămâni POS-1SG (nota trad. – E.F.).

„absolute objective qualities like *wooden* and *white* are closest to the noun. Relative objective qualities (size, e.g., little) are expressed further away from the noun, and subjective qualities like *nice* are repressed still further. Furthest away...in the determiner, since it serves only to pick out the referent” (van Langendonck 2007: 409)²⁰.

Acesta este un tipar care este potențial universal, cu excepții care pot fi explicate.

(9) those three nice little white wooden dolls²¹

Din nou, pentru a aprecia o atare iconicitate, distanța în planul semantic trebuie înțeleasă ca fiind *experiențială*, mai curând decât „fizică” sau altfel. Acest fapt apare încă mai clar în (10), în care contrastul se stabilește între percepția *directă* și percepția *indirectă* (sau evidentă). Exemplele de sub (10a) și (10b) pot denota aceeași situație, dar având construații diferite, prima făcând recurs la un punct de vedere mai apropiat, a doua, la unul mai depărtat. Dar (10b) poate primi și interpretarea potrivit căreia vorbitorul nu este el însuși cel care aude cântecul, ci doar îi este dată o informare indirectă asupra acestui fapt. În planul expresiei, această diferență este oglindită prin faptul că (10a) constă dintr-o singură propoziție, iar (10b) constă din două propoziții, cu un verb finit subordonat.

(10a) I heard him sing/ singing.

(10b) I heard that he sang.²²

²⁰ „calitățile obiective absolute precum *de lemn* și *alb* sunt cele mai apropiate de substantive. Calitățile obiective relative (mărime, de exemplu, *mic*) sunt poziționate mai departe de substantiv, iar calitățile subiective, precum *drăgălaș*, sunt așezate și mai departe. Cel mai departe... este determinantul, deoarece el servește doar pentru alegerea referentului” (nota trad. – E.F.).

²¹ În română: „acele trei mici și drăgălașe păpuși albe de lemn”. Prin contrast cu limba engleză, se poate observa că, în română, în cazul acestei construcții, calitățile care sunt poziționate mai aproape de substantiv sunt cele subiective (*drăgălaș*), pe când calitățile obiective (*mic*) sunt poziționate mai departe de substantiv decât cele subiective. De asemenea, în română, este necesară prezența conjuncției copulative „și”, pe când în engleză nu este necesară. Explicația, furnizată de Jordan Zlatev, pentru astfel de cazuri specifice, vizează tocmai faptul că convențiile lingvistice profită, în general, de motivațiile experiențiale, însă ele nu sunt determinate de acestea, conform principiului: “it is experience that proposes, but convention that disposes” (a se vedea, în acest sens, Blomberg & Zlatev 2014: 412) (nota trad. – E.F.).

²² (10a) L-am auzit cântând; (10b) Am auzit că el cânta (nota trad. – E.F.).

Trecând mai departe la nivelul discursului și la „iconicitatea de secvență”, faimosul (11), rostit de Caesar, implică faptul că atât ordinea temporală, cât și cea cauzală a evenimentelor denotate sunt oglindite de ordinea verbelor/ propozițiilor. În (12), preluat dintr-un foarte cunoscut poem bulgar al lui Hristo Botev, este mai clar că ordinea în evenimente nu este una cauzală, ci una experiențială.

(11) Veni, vidi, vici. (latină)

‘Am venit, am văzut, am învins.’

(12) Gora zašumi, vyatar povee... (bulgară, Hristo Botev²³)

‘Pădurea foșnește, vântul adie liniștit...’

Putem generaliza că în toate aceste cazuri de iconicitate lingvistică, asemănarea în chestiune (cartare, corespondență, analogie etc.) este între expresie și o structură *experiențială* mai mult sau mai puțin schematică și că, în majoritatea cazurilor, această cartare este relațională, astfel încât „mai mult/ mai puțin din”, „aproape de/ departe de”, „înainte/ după” etc. fac sens numai când două sau mai multe elemente lingvistice și experiențiale formează o diagramă analogică, precum în **Figura 2**.

Acest lucru servește pentru a arăta că iconicitatea în limbaj este „cognitivă” în sensul implicării necesare a unor vorbitori/ institutori de semne conștienți, care pot aprecia asemănarea subtilă și relațională dintre structurile lingvistice și cele experiențiale. Însă ea nu implică „cognitivul” în sensul unei corespondențe și/ sau a unei semnificații lingvistice subiective (‘în mintea individuală’).

Din nefericire, acesta din urmă reprezintă modul în care iconicitatea este în mod tipic înțeleasă în LC, așa cum este ilustrat de Wilcox (2004). Autorul își asumă, mai întâi, faptul că „relația iconică se stabilește între *construale* ale scenelor din lumea reală și *construale* ale formei” (2004: 123, subl. n.), menținând o înțelegere subiectivă a construalului (vezi secțiunea despre *Construal*). Și mai problematic, Wilcox definește, apoi, *iconicitatea cognitivă* ca „o relație de distanță între polul fonologic și cel semantic al structurilor simbolice” (2004: 122): cu cât mai „apropiată” este distanța, cu atât mai „iconică din punct de vedere cognitiv” trebuie să fie ea. Astfel, Wilcox sfârșește prin a defini iconicitatea în termenii *contiguității* invizibile (interne, mentale,

²³ Exemplul (12) reproduce un vers din poemul *Hadji Dimiter*, al poetului național și revoluționar bulgar, Hristo Botev, scris în jurul anului 1870, pe când se afla, cel mai probabil, în perioada de exil în România (https://ro.wikipedia.org/wiki/Hristo_Botev).

conceptuale), *i.e.* în termenii indexicalității, ba chiar mai mult, nici nu aduce criterii despre cum ar putea fi stabilită independent aceasta din urmă, făcând ca propunerea lui să fie circulară.

Faptul care îl conduce pe Wilcox la această concluzie problematică este nevoia legitimă de a găsi o justificare pentru gradele substanțiale de iconicitate în limbajul semnelor, de tipul Limbajului American al Semnelor (LAS), în ciuda faptului că semnele izolate sunt, cel mai adesea, mai puțin iconice decât gesturile corespunzătoare. El ilustrează acest lucru cu semnul ÎNCET al LAS, care este produs cu o mișcare înceată a uneia dintre mâini de-a lungul suprafeței celeilalte mâini. Însă FOARTE ÎNCET este produs prin „oprirea, într-un moment inițial, în poziție fixă, a mișcării de producere a semnului, urmată de o degajare rapidă, bruscă” (Wilcox 2004: 123), cu rezultatul că FOARTE ÎNCET este produs mai repede decât ÎNCET. Acest exemplu a fost folosit de analiști pentru a susține că limbajul semnelor este, de fapt, arbitrar. Wilcox pune sub semnul întrebării, în mod corect, această pretenție, deoarece semnul FOARTE modifică, de asemenea toate semnele care denotă calități (de exemplu, REPEDE, INTELIGENT) esențialmente în același mod, care face ca expresiile tuturor acestor sintagme să fie iconice, din punct de vedere diagramatic: calitățile fără FOARTE vor fi exprimate „normal”, iar cele cu FOARTE, prin adăugarea unei extrem de „bruste și rapide degajări”. Este limpede însă că acesta este un sens sedimentat intersubiectiv în LAS și aproape nici nu este nevoie să evocăm niciun tip de „iconicitate cognitivă” (bazată pe distanță internă) pentru a-i recunoaște caracterul iconic.

Atitudinea prezentată de „iconicitatea cognitivă”, sugerată de Wilcox, este simptomatică pentru LC în general. Așa cum am menționat mai devreme, Langacker și alții privesc iconicitatea ca o formă generalizată de „izomorfism” cognitiv (van Langendonck 2007: 400), înțeles ca relație între două entități mentale: formă fonologică (sau a semnului) internă și semnificație internă. Dacă cerința asemănării între acești „poli” nu trebuie să fie, însă, goală, atunci trebuie să existe criterii nonlingvistice pentru stabilirea structurii semnificației (experiențiale), motiv pentru care Itkonen (2005), printre alții, insistă asupra faptului că expresiile lingvistice iconice corespund *unor entități nonlingvistice*. Cu alte cuvinte, teoreticienii LC comit, încă o dată, cele două erori privind (a) subiectivismul semnificației și (b) confuzia motivațiilor experiențiale cu semantica lingvistică. Prin contrast, clarificând ultima distincție și subliniind faptul că iconicitatea nu intervine între „formă” și „semnificație”, ci între expresiile lingvistice și experiențele de tipul celor care motivează (dar nu constituie) construale convenționale, intersubiec-

tive, ale expresiilor în chestiune, analizele semioticii cognitive sunt capabile să ocolească ambele capcane (Blomberg și Zlatev 2014; Devylder 2018; Zlatev și Blomberg 2016). Ulterior, o astfel de perspectivă poate fi ușor extinsă și asupra metaforei, unde este mai evident că asemănarea în chestiune nu este între „formă” și „semnificație”, ci între diferite interpretări ale aceleiași expresii (lingvistice), cum vom explica în secțiunea următoare.

3. METAFORA

LC este faimoasă pentru cercetarea metaforei și, în particular, pentru teoria propusă în *Metaphors We Live By* (Lakoff și Johnson 1980), care a devenit cunoscută sub numele de Teoria Metaforei Conceptuale (TMC, Gibbs 2017; Grady 1997, 2007; Johnson 1987, 2010; Kövecses 2000; Lakoff și Johnson 1999). Această teorie a redefinit metafora ca o schemă a unor corespondențe mentale (o „cartare”) de la domenii conceptuale mai concrete (de exemplu, SPAȚIUL, MIȘCAREA) la domenii conceptuale mai abstracte (de exemplu, TIMPUL, EMOȚIA). Cum a fost afirmat explicit de Grady (2007), „within Cognitive Linguistics the term metaphor is understood to a pattern of conceptual association, rather than to an individual metaphorical usage, or a linguistic convention” (*ibid*: 188)²⁴. Expresiile metaforice în limbaj (sau în orice alt sistem semiotic), precum (14) și (15), devin, astfel, realizări de suprafață ale „asocierilor conceptuale”.

(14) Let us forget the past, and look ahead!

(15) He fell into a deep depression.²⁵

Lakoff și Johnson (2003: 256) pun accent asupra „a stable, conventional system of primary metaphors that tend to remain in place indefinitely within the conceptual system and that are independent of language”²⁶. Ne putem, însă, întreba, în mod justificat, cum poate exista „un sistem convențional” în mintea/ creierul vorbitorilor individuali, dacă

²⁴ „în Lingvistica Cognitivă, termenul de metaforă este înțeles, mai degrabă, ca un tipar al asocierii conceptuale, decât ca un uz metaforic individual sau o convenție lingvistică” (nota trad. – E.F.).

²⁵ (14) Să uităm trecutul și să privim înainte! (15) El a căzut într-o depresie adâncă (nota trad. – E.F.).

²⁶ „sistemului convențional și stabil de metafore primare, care tind să rămână în loc o perioadă de timp nedefinită în sistemul conceptual și care sunt independente de limbaj” (nota trad. – E.F.).

fenomenele convenționale sunt, în mod esențial, fenomene sociale și normative (Itkonen 2008), și cum pot rămâne acolo o perioadă de timp „nedefinită”, dacă conectivitatea neurală este în permanentă schimbare (Edelman 1992). Mai departe, definiția „a cross-domain mapping of structure from a source domain to a target domain, where the two domains are regarded as different in kind”²⁷ (Johnson 2010: 407), depinde de capacitatea de a distinge „domenii conceptuale”, care este văzută ca o problemă trivială (Croft și Cruse 2004). De exemplu, sunt mai sus-menționatele MIȘCARE și EMOȚIE domenii cu adevărat distincte (Zlatev și Blomberg 2016)? Spectrul subiectivismului reapare din nou.

Așa cum ne putem aștepta, mulți cercetători fie din interiorul, fie din afara LC au reacționat la astfel de probleme. Teoria Metaforei Discursive (Cameron și Deignan 2006; Zinken 2007) a readus în centrul atenției expresii metaforice specifice, precum *a aduce pe cineva în pragul nebuniei (drive X crazy)* sau *a sângera până la moarte (bleed (X) to death)*, și modul în care ele se convenționalizează într-o comunitate lingvistică, ca urmare a uzului repetat în interacțiunea socială. Și mai radical, anumiți teoreticieni s-au focalizat asupra rolului contextului situat și au propus că „metafora intră în existență doar pentru moment” (Müller 2016: 50). Pe lângă aceasta, date fiind dificultățile în a distinge metafora „conceptuală” și nevoia unor criterii valide din punct de vedere intersubiectiv pentru a decide care cuvânt este metaforă și care nu, unii cercetători au fost stimulați să propună „proceduri” pentru identificarea metaforelor în text (Pragglejaz 2007). Dezbaterea privind TMC este încă foarte intensă și a fost chiar caracterizată drept „războaiele metaforei” (Gibbs 2017). Nu putem spera să le facem dreptate, aici, dar putem arăta cum semiotica cognitivă poate rezolva câteva dintre problemele în discuție.

Din perspectiva semioticii, ceea ce lipsește în orientarea TMC este, înainte de toate, o recunoaștere a faptului că metaforele sunt un tip particular de *semn (proces)* și, în al doilea rând, că ele sunt semne *iconice*. Cum am văzut mai sus, propunătorii TMC caracterizează metaforele și „asociațiile” mentale, dar cum am subliniat în secțiunea despre *Iconicitate*, asociațiile sunt, în cel mai bun caz, procese indexicale, nu iconice. Pe de altă parte, cum a afirmat clar van Langendonk (2007: 398): „A metaphor, in Peirce’s view, brings out the representative character of a sign by representing a parallelism with something else”²⁸. Spre deosebire

²⁷ „cartării între domenii a structurii de la un domeniu sursă la un domeniu țintă, unde cele două domenii sunt văzute ca domenii diferite” (nota trad. – E.F.).

²⁸ „O metaforă, în perspectiva lui Peirce, înfățișează caracterul reprezentativ al unui semn prin reprezentarea unui paralelism cu altceva” (nota trad. – E.F.).

de imagini și diagrame, în metaforă, *asemănarea* în chestiune nu este între o expresie lingvistică (sau de alt tip) și un obiect extralingvistic, relaționat cu semnificația lui (deci nu semnificația însăși, cum am argumentat în Secțiunea despre *Iconicitate*), ci între două interpretări ale expresiei în chestiune. O teorie semiotic-cognitivă recentă, care valorifică această intuiție, este Modelul Motivării & Sedimentării (MMS; Stampoulidis, Bolognesi și Zlatev 2019; Devylder și Zlatev 2020), care oferă următoarea definiție a metaforei:

„A metaphor is a (simple or complex) sign in a given sign system (or a combination of systems) with
 (a) at least two different potential interpretations (giving rise to tension),
 (b) standing in an iconic relationship with each other, where
 (c) one interpretation is more relevant in the communicative context, and
 (d) can be understood in part by comparison with the less relevant interpretation” (Stampoulidis 2021: 54)²⁹.

Pentru a exemplifica, vom lua în considerare o metaforă vizuală din corpusul artei stradale grecești al lui Stampoulidis et al. (2019), ilustrată în **Figura 3**. Aceasta poate fi interpretată ca GRECIA ESTE MÂNJITĂ, interpretare furnizată de metonimia (asociația) convențională între steagul național și țara pe care o reprezintă. Această expresie/ acest semn vizual(ă) este (a) ambiguă/ ambiguu în ceea ce privește cel puțin două interpretări conflictuale: steagul Greciei și o rolă de hârtie igienică, (b) se află într-o relație imagistic-ionică una cu alta. Problema relevanței depinde de contextul în care metafora este creată și interpretată. Dat fiind că arta stradală este un comentariu la adresa situației politice din Grecia, (c) este rezonabil să interpretăm că Grecia este topicul (ținta)

Definiția originală (și recunoscută ca fiind deschisă la interpretări diferite) afirmă că metaforele sunt un tip de hipoiconi „which represent the representative character of a representamen by representing a parallelism in something else [care reprezintă caracterul reprezentativ al unui reprezentamen prin reprezentarea unui paralelism în altceva]” (Peirce c.1902: CP 2.277).

²⁹ „O metaforă este un semn (simplu sau complex) într-un sistem semiotic dat (sau într-o combinație de sisteme) cu

- (a) cel puțin două interpretări potențial diferite (care dau naștere la tensiune),
- (b) care se află într-o relație ionică una cu cealaltă, unde
- (c) una dintre interpretări este mai relevantă în contextul comunicativ și poate fi înțeleasă, în parte, prin comparație cu interpretarea mai puțin relevantă” (nota trad. – E.F.).

metaforei, care (d) este interpretat prin noțiunea de hârtie igienică și asocierile ei peiorative.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Figura 3. Steagul Greciei \equiv Hârtie igienică, ducând la interpretarea metaforică GRECIA ESTE MÂNJITĂ, dată fiind cunoașterea specifică a nivelurilor Situat și Sedimentat (Stampoulidis et al., 2019). Creator: Necunoscut. Fotografie: Georgios Stampoulidis © Iulie 2015. Reprodusă cu permisiunea autorului și a deținătorului de copyright.

În privința metaforelor lingvistice, precum cea de sub (15), putem stabili, în primul rând, că expresia (tip) *a cădea în X* are cel puțin două interpretări diferite, dacă urmărim „testul polisemiei”, arătând că un enunț, precum „A a căzut în X, dar nu a căzut (cu adevărat) în X”, nu este contradictoriu în sine (Geeraerts 2010; Torstensson 2019). Relevant în context este tipul figurativ de cădere, iar acesta este înțeles, în parte, prin comparație cu căderea actuală, dat fiind că există o similaritate experiențială în structura lor de eveniment: stabilitate inițială, lipsa stabilității, consecințe nepredictibile, dar mai degrabă negative etc. Mai multe studii au demonstrat că această definiție teoretică a metaforei duce la definiții operaționale, verificabile intersubiectiv, pentru sisteme semiotice diferite (Devyllder și Zlatev 2020; Moskaluk 2020; Stampoulidis et al. 2019; Torstensson 2019).

MMS este bazat pe fenomenologie (de exemplu, Merleau-Ponty 1962) și *lingvistica integrală* (Coseriu 1985, 2000), aceasta din urmă ea însăși cu rădăcini atât în fenomenologie, cât și în semiotica (structurală). Pe scurt, MMS (vezi **Figura 4**) își fundamentează semnificația în nivelul întrupat, care constă în procese experiențiale și cognitive *nonlingvistice*, precum experiența prin diferite modalități perceptuale (Abram 1996), mimesisul corporal (Donald 2001) și procesul de analogizare (Itkonen 2005). La capătul opus se află nivelul situat, care este cel al interacțiunii sociale, al uzului lingvistic spontan și al improvizației artistice. Aici este spațiul în care au loc toate actele particulare de producere de semnificație (*meaning-making*) lingvistică și extralingvistică și unde diversitatea și creativitatea abundă. Cele două niveluri sunt conectate prin intermediul nivelului sedimentat al normelor lingvistice derivate istoric, relativ stabile, și al altor norme sociale (Itkonen 2008; Zlatev și Blomberg 2019). El include credințele împărtășite intersubiectiv și convențiile comunicative, precum și alte convenții comune.

Cea mai fundamentală relație care unește nivelurile este cea de *motivare*, care stă la baza, dar nu determină semnificația expresiei care este motivată. A doua relație, cea de *sedimentare* (vezi secțiunea despre *Construal*), merge în direcția opusă, stabilizând expresiile lingvistice și alte expresii semiotice, precum și alte fenomene culturale, ca un depozit al cunoașterii împărtășite în comunitate. Acestea pot acum ajuta la motivarea expresiilor de la nivelul situat, care sunt, astfel, *dublu motivate* – nu numai prin experiențele viscerale și procesele de gândire *nonlingvistice* de la nivelul întrupat, ci și prin normele nivelului sedimentat. Gradul de *metaforicitate* al unei expresii de la nivelul situat este, printre alți factori, proporțional cu gradul în care uzul expresiei este motivat de nivelul întrupat (Moskaluk 2020). Exemplele (14) și (15) s-ar califica, astfel, relativ jos pe această scară, pe când metafora vizuală din **Figura 4**, precum și exemple (autentice) ca (16), preluate dintr-un interviu cu un artist stradal (Stampoulidis 2021), demonstrează clar actul de producere activă a analogiei și, deci, rolul predominant al nivelului întrupat.

(16) You may think of people going to the gym, working out really hard to show off their abs in the summer. Similarly, here, the people of art do the same. We show *our artistic abs*. So, in essence, street art making is the same as *going to the gym*. And *your artworks are your abs* (Stampoulidis 2021, Paper 3: 31)³⁰.

³⁰ (16) Te poți gândi la oamenii care merg la sală, lucrând din greu pentru a-și putea expune mușchii vara. La fel, aici, oamenii de artă fac același lucru. Ne arătăm *mușchii noștri artistici*. Deci, în esență, actul de producere a artei stradale

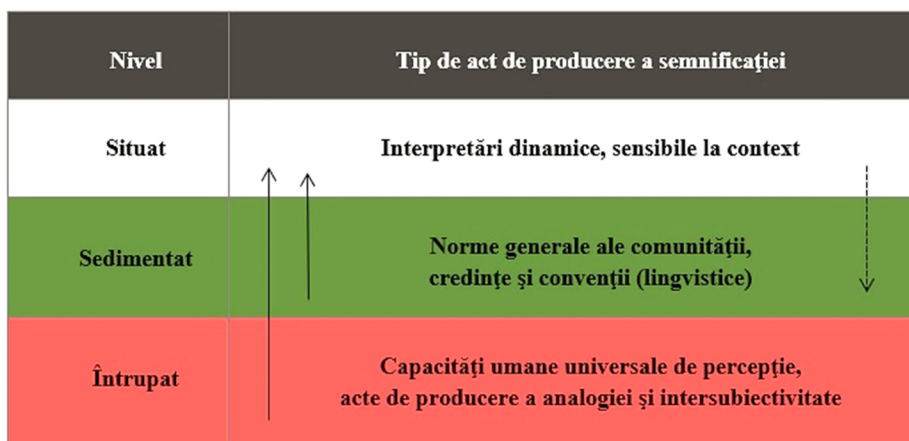

Figura 4. Modelul Motivării & Sedimentării (MMS), săgețile orientate în sus sugerând *motivare*, iar cele orientate în jos sugerând *sedimentare* (adaptată după Devylder și Zlatev 2020; Stampoulidis et al. 2019).

Modelul semiotic-cognitiv al Motivării & Sedimentării acomodează câteva dintre intuițiile din LC, inclusiv rolul de „cartare”, cu precădere dacă este recunoscut faptul că această noțiune este identică cu cea clasică de *analogie* (Itkonen 2005), care, așa cum am subliniat în secțiunea despre *Iconicitate*, se suprapune și cu cea de *iconicitate diagramatică*. În plus, accentul pe fundamentarea limbajului și a altor sisteme de semne în experiența corporală este împărtășit de ambele orientări. Însă, dacă MMS privește cartările/ diagramele și alte procese cognitive ca *motivări* pentru uzul semnelor, TMC urmează tiparul uzual al LC, în care cele două sunt confundate. Privind expresiile metaforice și convențiile ca reflectări, mai mult sau mai puțin neimportante, ale infrastructurii cognitive cruciale, TMC elimină și legătura cu interacțiunea socială și devine subiectivă. În aceeași linie cu fenomenologia, MMS, pe altă parte, pune accent asupra faptului că nivelul întrupat nu se află „în mintea individuală”, ci, mai curând, este structurat prin intersubiectivitatea întrupată și, astfel, scapă solipsismului (Zlatev și Blomberg 2016; Möttönen 2016a, 2019). Mai departe, MMS integrează elemente din unele dintre teoriile metaforei care au fost propuse ca alternative la TMC, menționate mai sus. Nivelul sedimentat acomodează cunoașterea socioculturală împărtășită și convențiile, așa cum au propus teoreticienii metaforelor discursive, iar

este identic cu *a merge la sală*. Iar *opera ta de artă înseamnă mușchii tăi* (Stampoulidis 2021, Text 3: 31) (nota trad. – E.F.).

nivelul situat este, cu adevărat, nivelul la care metaforele „dynamically emerge, are elaborated, and are selectively activated over the course of a conversation”³¹ (Kolter et al. 2012: 221), așa cum au argumentat propunătorii orientărilor dinamic-enactiviste (Müller și Kappelhoff 2018). Totuși, acestea nu ar putea nici emerge, nici nu ar putea fi elaborate fără celelalte două niveluri, cel situat și cel întrupat³².

În concluzie, metafora continuă să fie un subiect aprins de discuție, pentru a folosi o metaforă sedimentată adânc, dar încă „vie”, iar LC este cea care o face să fie astfel. S-a constatat însă că teoria ei dominantă, TCM, lasă mult de dorit din punct de vedere teoretic, empiric și metodologic. Fără a dori să fim repetitivi, vom sublinia, încă o dată, care este „marele păcătos” în această „dramă”: plasarea metaforelor în mintea (individuală), mai degrabă decât în comunicare, cultură și intersubiectivitatea întrupată. Am prezentat MMS ca o contribuție din perspectiva semioticii cognitive, care distinge foarte clar între motivațiile cognitive și uzul metaforic și le unește printr-un nivel al convențiilor împărtășite, oferind, astfel, o schiță pentru un tratat de pace în „războaiele metaforei”.

4. MULTIMODALITATE ȘI POLISEMIOZĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Oarecum mai târziu decât alte domenii, precum semiotica socială (Kress 2009) și studiile lingvistice, gestuale și semnice (Vigliocco, Perniss și Vinson 2014), LC a adoptat doar de curând noțiunea de *multimodalitate*, într-un recent ghid de referință (Dancygier 2017) care a dedicat o întreagă parte „Limbajului, Corpului și Comunicării Multimodale”. Din nefericire, cum a semnalat Devylder (2019: 149) într-o recenzie la această carte, termenul „nu este definit și abordat coerent în LC”. Devylder ilustrează clar această afirmație prin referire la capitole particulare din ghid:

„Defining something as multimodal naturally implies that it involves at least two modalities, or modes. That is about as far as the consensus goes in CL, and that is not very far because we already do not know if we are

³¹ „emerg în mod dinamic, sunt elaborate și activate selectiv de-a lungul unei conversații” (nota trad. – E.F.).

³² Idei oarecum similare au fost propuse de Heine (1997) în LC, cu o focalizare diacronică (istorică) explicită asupra modului în care structurile lingvistice sunt motivate, dar nu determinate de experiență și, mai recent, de Schmid (2020). Unele dintre aceste idei au fost integrate cu succes în semiotica cognitivă (de exemplu, Pelkey 2017, 2018).

talking about modes or modalities in ‘multimodality’, and what both terms mean. For Vandelanotte (p. 158), a modality is a sensory channel (e.g., ‘the visual modality’), for Sullivan (p. 389–391) in line with the CL tradition that uses the term ‘visual metaphors’ in contrast to ‘linguistic metaphors’, modality has to mean that pictures and written text are two modalities (the combination of which is thus ‘multimodal’), for Feyaerts et al. (p. 135), the term extends to just about any aspect of a face-to face interaction. [... Thus,] when one reads a CL paper on multimodality, one can expect the term to either mean: the combination of text and image, the combination of gesture and speech, the combination of vision and hearing, or a combination of all of the above and more” (Devyllder 2019: 149–50)³³.

Problema constă, în parte, așa cum s-a sugerat mai sus, în faptul că termenul „multimodalitate” s-a răspândit în diferite domenii, de la psihologia cognitivă la analiza conversației, și multe dintre ele diferă în ceea ce privește asumțiile ontologice și metodologice. Dacă „modalitate” se referă, în general, la un „canal” al percepției (în psihologie), „mod” este un termen foarte general, folosit pentru orice poate fi semnificativ în interacțiunea socială. Acest lucru este, totuși, problematic, deoarece „there is no theoretical limit to the number of modes that may be recognized in various socio-cultural contexts, and this leads to an abundance of modes that are difficult to compare” (Green 2014: 9–10)³⁴.

Unii teoreticieni ai LC au recunoscut cel puțin provocările pe care le ridică acest termen. De exemplu, Vandelanotte (2017: 161) distinge între „multimodalitate în sens strict”, pentru diferite canale

³³ „A defini ceva drept multimodal implică, în mod firesc, că acest ceva presupune cel puțin două modalități sau moduri. Acest lucru se poate spune că este, pe de o parte, departe de a atinge un consens în LC și, pe de altă parte, nu atât de departe, deoarece nu putem ști dacă, prin „multimodalitate”, ne referim la moduri sau la modalități, și nici ce înseamnă ambii termeni. Pentru Vandelanotte (p. 158), o modalitate este un canal senzorial (de exemplu, „modalitatea vizuală”); pentru Sullivan (p. 389–391), în prelungirea tradiției LC, care folosește termenul ‘metaforă vizuală’ în contrast cu ‘metaforă lingvistică’, termenul de modalitate presupune că imaginile (*pictures*) și textul scris sunt două modalități (iar combinarea lor este, în consecință, „multimodală”); pentru Feyaerts et al. (p. 135), termenul se extinde la orice aspect al interacțiunii față în față. [... Astfel,] când citim un articol al LC despre multimodalitate, ne putem aștepta ca termenul să însemne: combinarea textului cu imaginea, combinarea gesticii cu vorbirea, combinarea vederii cu auzul sau o combinație a tuturor celor de mai sus și chiar mai mult” (nota trad. – E.F.).

³⁴ „nu există o limită teoretică în privința numărului de moduri care pot fi recunoscute în variate contexte socio-culturale, iar acest lucru duce la o proliferare de moduri care sunt dificil de comparat” (nota trad. – E.F.).

senzoriale (și productive) și multimodalitate „în circulație liberă” pentru diferite „resurse semiotice”, precum textul și imaginea. În mod similar, un analist proeminent al „metaforei multimodale” recunoaște că „what constitutes a mode is a much-debated and hitherto unresolved issue” (Forceville 2017: 27)³⁵.

Problema ridicată, însă, este mai mult decât una terminologică și revelează o neînțelegere mai adâncă. De exemplu, Forceville continuă citatul de mai sus astfel: „I distinguish the following modes: written language, spoken language, visuals, music, non-verbal sound, gestures, olfaction, taste, and touch”³⁶. Această enumerare este, cu adevărat, departe de a fi „coerentă”, deoarece include (a) diferite sisteme semiotice precum limbajul, gestică și muzica, (b) diferite sub-sisteme ale limbajului: oral și scris și (c) diferite modalități senzoriale. Este dificil să nu observi cele două erori ale LC, a subiectivismului și a confuziei, prin indistinție, a sistemelor semiotice și perceptuale, ca fiind implicate și aici. În primul rând, experiențele pur perceptuale (și deci nonsignitive) sunt confundate cu semnul și folosirea semnalului. În al doilea rând, acest lucru este facilitat de tendința „cognitivă” generală de a trata totul ca fiind, în mod esențial, mental sau, cu alte cuvinte, subiectiv.

Cercetarea recentă în semiotica cognitivă (Louhema et al. 2019; Zlatev 2019) a încercat, din nou, să redreseze problema, distingând tipuri de semnificație (*signification*) de tipuri de experiență, ca aspect preliminar în investigarea interrelaționării lor. Astfel de autori au reintrodus un termen familiar din semiotică: *sisteme semiotice*, dar au clarificat și faptul că acestea nu trebuie înțelese ca o generalizare bazată pe limbaj, precum în cazul structuralismului (Saussure 1960 [1916]). În primul rând, sistemele semiotice pot consta fie în *semne*, unde expresiile denotă, în mod clar, obiecte (intenționale), fie în *semnale*, care sunt doar asociate cu astfel de obiecte (Zlatev, Zywiczyński și Waciewicz 2020). Limbajul uman este un exemplu paradigmatic de *sistem de semne*, pe când strigătele variatelor animale, precum și expresiile umane faciale spontane sunt *sisteme de semnale*. Sistemele de semne pot fi definite drept combinații de tipuri particulare de semne, împreună cu proprietățile și relațiile lor. **Tabelul 1** înfățișează acele sisteme de semne care sunt probabil cele mai fundamentale în comunicarea umană, împreună cu unele dintre proprietățile lor centrale.

³⁵ „ceea ce constituie un mod este o problemă foarte dezbătută și deocamdată nerezolvată” (nota trad. – E.F.).

³⁶ „Eu disting următoarele moduri: limbajul scris, limbajul oral, vizualul, muzica, sunetul nonverbal, gesturile, olfactivul, gustul, și tactilul” (nota trad. – E.F.).

Tabelul 1. *Sistemele de semne* ale limbajului, ale gesturilor și ale imaginilor (*depiction*), cu câteva dintre proprietățile lor (adaptat și extins după Zlatev et al. 2020). Majusculele sunt folosite aici și în text, în cazul sistemelor, pentru a sublinia că termenii sunt folosiți într-un sens specific (tehnic).

Proprietăți	Sisteme de semne				
	Limbaj			Gest	Imagine (<i>Depiction</i>)
	Vorbire	Scrisoare	(Limbajul) semnelor		
<i>Producere</i>	Vocală	Materială	Corporală	Corporală	Materială
<i>Percepție (Modalitate)</i>	Auditorie (+Vizuală)	Vizuală	Vizuală (+Tactilă)	Vizuală (+Auditorie + Tactilă)	Vizuală (+Tactilă)
<i>Permanență</i>	Scăzută	Înaltă	Intermediară	Intermediară	Înaltă
<i>Dublă articulare</i>	Da		Da/ Nu	Nu	Nu
<i>Fundament semiotic</i>	Convențional > Iconic, Indexical		Convențional > Iconic, Indexical	Iconic, Indexical > Convențional	Iconic, Indexical > Convențional
<i>Relații sintagmatiche</i>	Compoziționale		Compoziționale	Lineare	Posibil lineare

Sistemul semiotic al limbajului diferă, în funcție de modul de realizare, astfel: ca vorbire, ca scriere sau prin semne. În cazul scrierii, el este caracterizat printr-un înalt grad de permanență a expresiei lui, cel puțin în mediile scrise prototipice. În cazul limbajului semnelor al surzilor, în privința producerii și percepției, limbajul adoptă trăsături ale Gesturilor. Limbajul prezintă așa-numita „dublă articulare”: fonemele sau grafemele se combină sistematic pentru a forma morfeme cu sens, iar acest lucru se întâmplă probabil și în cazul unora, chiar dacă nu a tuturor limbajelor semnelor, în particular în cazul celor care au

emers mai recent (Sandler 2012). Fundamentul lui semiotic este predominant convențional, chiar dacă iconicitatea și indexicalitatea sunt, de asemenea, prezente (vezi secțiunea despre *Iconicitate*). Relațiile lui „sintagmatice” (secvențiale) sunt caracterizate printr-un înalt grad de compoziționalitate, în care semnificația unui semn compozit este construită (cel puțin în parte) din semnificatele semnelor care îl constituie și din regulile lor de combinare. În cazul Gestului și al Imaginii (*Depiction*), pe de altă parte, fundamentele predominante sunt iconicitatea și indexicalitatea, chiar dacă și convenționalitatea este importantă. Semnele Gestului și ale Imaginii (*Depiction*) pot fi analizate în faze și unități (Kendon 2004; Green 2014), dar acestea nu sunt alcătuite din elemente minimale distinctive și, prin urmare, le lipsește dubla articulare. Mai departe, aceste sisteme de semne au maniere mult mai puțin sistematice de aranjare în secvențe de semne, făcând mai dificilă (dar nu imposibilă) exprimarea de mesaje complexe, precum *narațiunile*³⁷. În ceea ce privește permanența, Gestul (și Limbajul semnelor) este intermediar în raport cu Vorbirea și Scrierea, dat fiind că expresiile gestuale se pot „menține” în aer, atunci când acest lucru este solicitat de nevoia de a sublinia ceva sau de atenția audienței. Permanența Imaginii (*Depiction*) este similară cu cea a Scrisului, cu diferențe care au a face cu „Materialul” în care actele semnificative sunt produse (de exemplu, piatră vs hârtie vs nisip).

Comunicarea printr-un singur sistem semiotic (un sistem fie de semne, fie de semnale) este, prin definiție, monosemiotic. Dar comunicarea umană actuală, în special în contexte față în față, este, de regulă, *polisemiotică*, combinând multiple sisteme de semne (precum cele din **Tabelul 1**) și sisteme de semnale, precum expresiile faciale și posturile. Cercetarea mai recentă și cea în curs de desfășurare din semiotica cognitivă este formulată sub umbrela comunicării polisemioteice sau, pe scurt, *polisemioză*. Aceasta include cercetarea asupra transpunerii intersemiotice, *i.e.* transferarea unui mesaj dintr-un sistem semiotic în altul, cu sau fără schimbarea modalității (Louhema et al. 2019), analizând practica „descrierii audio” a filmelor pentru persoanele cu deficit de vedere ca transpunere intersemiotică (Diget 2019),

³⁷ La nivelul expresiei se află descrierea acțiunii, care poate fi realizată în diferite sisteme semiotice, incluzând sistemul semiotic al gesturilor (de exemplu, pantomima) și al imaginilor (de exemplu, filmul, comicsurile). Nivelul de conținut al narațiunii este povestirea, istorisirea, iar referentul, evenimentele înseși (reale sau imaginare). Pentru o prezentare mai detaliată a acestui subiect, a se vedea Li și Zlatev (2021).

arta stradală polisemiotică și monosemiotică (Stampoulidis et al. 2019), „metaforele căii” polisemiotice (Devylder 2020) și analiza rolului pantominei în evoluția limbajului (Zlatev et al. 2020).

Ne lipsește, aici, spațiul necesar pentru a prezenta această cercetare, dar putem puncta trăsătura ei cea mai relevantă pentru contextul prezent: *distincția clară între modalitățile perceptuale și combinațiile lor (i.e. multimodalitate) și sistemele semiotice și combinațiile lor (i.e. polisemioteză)*. Clasificarea din **Tabelul 1**. ne permite să recunoaștem precis faptul că nu există o relație 1:1 între sistem semiotic și modalitate perceptuală. Chiar dacă am considera numai Vorbirea, aceasta este în mod tipic percepută nu numai ca sunet, ci și, din punct de vedere vizual, ca mișcare, cum a fost demonstrat de faimosul efect McGurk (Munhall et al. 1996). Numeroase manifestări ale Imaginii (*Depiction*), precum sculpturile și modelarea în relief a volumelor, permit o percepție prin modalități multiple. Pe de altă parte, vederea este sau poate fi, în mod prototipic, implicată în percepția tuturor sistemelor de semne. Astfel, putem observa, încă o dată, că semiotica cognitivă ajută la a ieși de sub imperiul confuziei între experiența (perceptuală) și semnificație, într-un prim moment, astfel încât investigarea interacțiunii lor să poată fi studiată, într-un al doilea moment, într-o manieră mai sistematică.

5. CONCLUZII

În acest articol, dedicat relației dintre tradiția de 40 de ani a Lingvisticii Cognitive (CL) și mult mai vechea tradiție a semioticii, am optat să ne axăm asupra a patru concepte teoretice, care prezintă atât similaritățile, cât și diferențele dintre cele două tradiții: construal, iconicitate, metaforă și multimodalitate. Încă de la început, am observat o tensiune între concepția predominant subiectivistă a semnificației în LC și încercarea de a defini structurile intersubiective în comunicare și în alte tipuri de acte de producere de semnificație (*meaning-making*) în semiotică.

Disciplina relativ recentă a *semioticii cognitive* (Zlatev 2015; Stampoulidis 2021), care combină concepte și metode din aceste tradiții, precum și din știința cognitivă (Konderak 2018) și fenomenologie (Sonesson 2009), s-a demonstrat a fi capabilă să ofere soluții la dilemele existente în cazul fiecăruia dintre cele patru concepte. În cazul *construalului*, am semnalat exigența de a distinge procesele mentale de interacțiunile pragmatice și de semnificațiile convenționale. În ceea ce privește *iconicitatea*, am argumentat că ea nu trebuie înțeleasă ca o

cartare între „forma mentală” și „semnificația mentală”, ci ca asemănare între expresiile observabile intersubiectiv și evenimentele și experiențele nonlingvistice perceptibile independent (sau inefabile). Astfel, se poate demonstra că iconicitatea este predominantă la toate nivelurile limbajului, cu toate că nu în același fel și nici în același grad ca în Gest și în Imagine (*Depiction*), care sunt sisteme semiotice diferite (a se vedea secțiunea despre *Multimodalitate și Polisemieoză*). În mod similar, *metafora* nu este, din punct de vedere semiotic-cognitiv, „o cartare” sau „simulare” în mintea subiectivă, ci un semn iconic complex (proces), în care asemănarea în chestiune are loc între diferite interpretări ale semnelor relevante, asociate cu tensiuni mai mult sau mai puțin creative între acestea și contextul înconjurător. În final, faptul că LC analizează, în prezent, fenomene nonlingvistice precum gesturi, „meme” și imagini publicitare, desene animate, filme etc. este de aplaudat; dar am argumentat că este riscant să se facă acest lucru în termenii „multimodalității”. Acest lucru este problematic atât datorită ambiguității termenului, cât și din cauza subiectivismului latent al LC, pentru care „modurile” de expresie sunt confundate cu „moduri” sau „modalități” prin gândire și percepție.

În consecință, am oferit un „diagnostic” acestei LC cu privire la cele două erori ale subiectivismului și ale confuziei între expresie și motivare, împreună cu medicația prescrisă de farmacia semioticii cognitive. Din dorința de a fi clari, am pus în contrast mereu LC și semiotica cognitivă. Dar dat fiind că aceasta din urmă constituie o sinteză între semiotică, lingvistică și știința cognitivă (cum s-a discutat în introducerea de mai sus), este limpede că nu pot fi trasate distincții stricte între LC și semiotica cognitivă. Prezenții autori și-au expus cercetările lor și în conferințe și publicații ale LC și speră că acest studiu va incita mai departe la dialog și la colaborare între LC și semiotica cognitivă, în ciuda perspectivelor lor, la o primă vedere, distincte. Concluzionăm cu ultimele rânduri dintr-o publicație în care primul autor a fost rugat să „anticipeze” dezvoltarea LC în viitor:

„Having reviewed some of these differences, I have argued that methods and concepts from phenomenology can help re-unite various strands in an epistemologically pluralistic, truly experiential linguistics. My prediction would be that in the coming decades, this would merge with broader fields that likewise adopt a phenomenological perspective in the understanding of mind and

meaning, such as enactive cognitive science (Thompson, 2007) and cognitive semiotics" (Zlatev 2016: 570)³⁸.

Autorii doresc să mulțumească lui Jamin Pelkey pentru observațiile utile făcute pentru versiunea originală în engleză și Elenei Faur pentru traducerea și adaptarea foarte atentă pentru limba română. Credem că spiritul „integrativ” al studiului este foarte apropiat de opera Prof. Mircea Borcilă și dorim să-l felicităm, pe această cale, pentru aniversare.

BIBLIOGRAFIE

Abram, David (1996), *The Spell of the Sensuous: Perception and Language in a More-than-human World*, New York, Vintage.

Ahlner, Felix, Zlatev, Jordan (2010), *Cross-modal Iconicity: A Cognitive Semiotic Approach to Sound Symbolism*, în „Sign System Studies”, 38, p. 298–348.

Blasi, Damián E., Wichmann, Søren, Hammarström, Harald, Stadler, Peter F., Christiansen, Morten H. (2016), *Sound-meaning Association Biases Evidenced across Thousands of Languages*, în „Proceedings of the National Academy of Sciences”, vol. 113, nr. 39, p. 10818–10823.

Blomberg, Johan, Zlatev, Jordan (2014), *Actual and Non-actual Motion: Why Experientialist Semantics Needs Phenomenology (and vice versa)*, în „Phenomenology and the Cognitive Sciences”, vol. 13, nr. 3, p. 395–418.

Brandt, Line (2013), *The Communicative Mind: A Linguistic Exploration of Conceptual Integration and Meaning Construction*, Newcastle, Cambridge Scholars.

Brandt, Per. A. (2004), *Spaces, Domains, and Meaning: Essays in Cognitive Semiotics* (European Semiotics Series, vol. 4), Peter Lang.

Cameron, Lynne, Deignan, Alice (2006), *The Emergence of Metaphor in Discourse*, în „Applied Linguistics”, vol. 27, nr. 4, p. 671–690.

Chomsky, Noam (1990), *Language and the Problem of Knowledge*, în A. P. Martinich (ed.), *The Philosophy of Language*, Oxford, Oxford University Press, p. 675–693.

³⁸ „Examinând câteva dintre aceste diferențe, am argumentat că metodele și conceptele din fenomenologie pot ajuta la re-unirea diferitelor direcții, într-o lingvistică cu adevărat experiențială și, din punct de vedere epistemologic, pluralistă. Anticiparea mea ar fi aceea că, în următoarele decenii, aceasta se va uni cu domeniul mai largi care, de asemenea, vor adopta o perspectivă fenomenologică în înțelegerea minții și a semnificației, precum cea a științei cognitive enactiviste (Thompson 2007) și cea a semioticii cognitive” (nota trad. – E.F.).

Coseriu, Eugenio (2000), *The Principles of Linguistics as a Cultural Science*, în „Transylvanian Review” (Cluj), vol. 9, nr. 1, p. 108–115.

Coseriu, Eugenio (1985), *Linguistic Competence: What is it Really?*, în „The Modern Language Review”, vol. 80, nr. 4, p. xxv–xxxv.

Croft, William, Cruse, D. Alan (2004), *Cognitive Linguistics*, Cambridge, Cambridge University Press.

Daddesio, Thomas C. (1995), *On Minds and Symbols: The Relevance of Cognitive Science for Semiotics*, Berlin, Walter de Gruyter.

Dancygier, Barbara (2017), *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*, Cambridge, Cambridge University Press.

De Cuyper, Ludovic (2008), *Limiting the Iconic: From the Metatheoretical Foundations to the Creative Possibilities of Iconicity in Language*, Amsterdam, Benjamins.

Deacon, Terence (1997), *The Symbolic Species*, New York, Norton.

Devylder, Simon (2020), *Polysemiotic Metaphors of Intertribal Exchanges in Paamese Culture*, la *Researching and Applying Metaphor* (Virtual Conference), Hamar, Norway.

Devylder, Simon (2019), Review of Barbara Dancygier (ed.), *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*, (2017), în „English Text Construction”, vol. 12, nr. 1, p. 144–154.

Devylder, Simon (2018), *Diagrammatic Iconicity Explains Assymetries in Possessive Constructions: Evidence from Paamese*, în „Cognitive Linguistics”, vol. 29, nr. 2, p. 313–348.

Devylder, Simon, Zlatev, Jordan (2020), *Cutting and Breaking Metaphors of the Self and the Motivation and Sedimentation Model*, în Annalisa Baicchi (ed.), *Figurative Meaning Construction in Thought and Language*, Amsterdam, Benjamins, p. 252–281.

Diget, Ida Stevia Krogh (2019), *Intersemiotic Translation from Film to Audio Description: A Cognitive Semiotic Approach*, (MA Thesis), Lund University, Lund.

Dingemans, Mark (2012), *Advances in the cross-linguistic study of ideophones*, în „Language and Linguistics Compass”, vol. 6, p. 654–672.

Dingemans, Mark, Perlman, Marcus, și Perniss, Pamela (2020), *Construals of Iconicity: Experimental Approaches to Form–Meaning Resemblances in Language*, în „Language and Cognition”, vol. 12, nr. 1, p. 1–14.

Donald, Merlin (2001), *A Mind So Rare: The Evolution of Human Consciousness*, New York, Norton.

Dowty, David R., Wall, Robert, Peters, Stanley (2012), *Introduction to Montague Semantics*, vol. 11, Berlin, Springer Science și Business Media.

Edelman, Gerald M. (1992), *Bright Air, Brilliant Fire: On the Matter of the Mind, Volume 14*, New York, Basic Books New York.

Erben Johansson, N., Carr, Jon W., Kirby, Simon (2020), *Cultural Evolution Leads to Vocal Iconicity in an Experimental Iterated Learning Task*, în N. Erben Johansson (ed.), *The Building Blocks of Sound Symbolism*, Lund, Media Tryck, p 126–172.

Fauconnier, Gilles, Turner, Mark (2002), *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*, New York, Basic Books.

Forceville, Charles (2017), *Visual and Multimodal Metaphor in Advertising*, în „Styles of Communication”, vol. 9, nr. 2, p. 26–41.

Gärdenfors, Peter (1999), *Some Tenets of Cognitive Semantics*, în Jens Allwood, Peter Gärdenfors, Andreas Jucker, Jakob Mey, Herman Parret, Jef Verschueren (eds.), *Cognitive Semantics: Meaning and Cognition*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, p. 19–36.

Geeraerts, Dirk (2010), *Theories of Lexical Semantics*, Oxford, Oxford University Press.

Geeraerts, Dirk; Cuyckens, Hubert (2007), *The Oxford Handbook in Cognitive Linguistics*, Oxford, Oxford University Press.

Gibbs, Raymond W. (2017), *Metaphor Wars*, Cambridge, Cambridge University Press.

Gibbs, Raymond W. (2006), *Embodiment and Cognitive Science*, Cambridge, Cambridge University Press.

Giraldo, Verónica (2019), *Referential Iconicity in Music And Speech*, în „Public Journal of Semiotics”, vol. 9, nr. 1, p. 41–77.

Grady, Joseph E. (2007), *Metaphor*, în Dirk Geeraerts and Hubert Cuyckens (eds.), *Handbook of Cognitive Linguistics*, Oxford, Oxford University Press, p. 188–213.

Grady, Joseph E. (1997), *Foundations of Meaning: Primary Metaphors and Primary Scenes*, (PhD Dissertation) University of California, Berkeley.

Green, Jennifer (2014), *Drawn From the Ground: Sound, Sign and Inscription in Central Australian Sand Stories*, Cambridge, Cambridge University Press.

Haiman, John (1983), *Iconic and Economic Motivation*, în „Language”, vol. 59, nr. 4, p. 781–819.

Haspelmath, Martin (2008), *Frequency vs. Iconicity in Explaining Grammatical Asymmetries*, în „Cognitive Linguistics”, vol. 19, nr. 1, p. 1–33.

Heine, Bernd (1997), *Cognitive Foundations of Grammar*, Oxford, Oxford University Press.

Husserl, Edmund (1970 [1900]), *Logical Investigations*, New York, Humanities Press.

Imai, Mutsumi, Asano, Michiko, Miyazaki, Michiko, Okada, Hiroyuki, Yeung, Henny, Kitanjo, Keiichi, Thierry, Guillaume, Kita, Sotaro (2012), *Sound Symbolism Helps Infants' Word Learning*, în Erica Cartmill, Thomas C. Scott, Monica Tamariz, James Hurford (eds.), *The Evolution of Language: Proceedings of the 9th International Conference on the Evolution of Language*, Singapore, World Scientific, p. 456–457.

Itkonen, Esa (2008), *The Central Role of Normativity in Language and Linguistics*, în Jordan Zlatev, Timothy P. Racine, Cris Sinha, Esa Itkonen (eds.), *The Shared Mind: Perspectives on Intersubjectivity*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, p. 279–306.

Itkonen, Esa (2005), *Analogy as Structure and Process: Approaches in Linguistics, Cognitive Psychology and Philosophy Of Science*, Amsterdam, Benjamins.

Jakobson, Roman (1965), *Quest for the Essence of Language*, în „Diogenes”, vol. 13, p. 21–38.

Johansson, Niklas, Zlatev, Jordan (2013), *Motivations for Sound Symbolism in Spatial Deixis: A Typological Study of 101 Languages*, în „Public Journal of Semiotics”, vol. 5, nr. 1, p. 3–20.

Johnson, Mark (2010), *Metaphor and Cognition*, în Daniel Schmicking, Sean Gallagher (eds.), *Handbook of Phenomenology and Cognitive Sciences*, Dordrecht, Springer, p. 401–414.

Johnson, Mark (1987), *The Body in the Mind*, Chicago, University of Chicago Press.

Jääskeläinen, Anni (2016). *Mimetic schemas and shared perception through imitatives*, în „Nordic Journal of Linguistics”, vol. 39, nr. 2, p. 159–183.

Konderak, Piotr (2018), *Mind, Cognition, Semiosis: Ways to Cognitive Semiotics*, Lublin, UMCS Press.

Kövecses, Zoltan (2000), *Metaphor and Emotion*, Cambridge, Cambridge University Press.

Kress, Gunther (2009), *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*, London, Routledge.

Lakoff, George (1987), *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal About The Mind*, Chicago, University of Chicago Press.

Lakoff, George, Johnson, Mark (1999), *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*, New York, Basic Books.

Lakoff, George, Johnson, Mark (1980), *Metaphors we Live By*, Chicago, University of Chicago Press.

Langacker, Ronald W. (2017), *Entrenchment in Cognitive Grammar*, în Hans J. Schmid (ed.), *Entrenchment and the Psychology of Language Learning: How We Reorganize and Adapt Linguistic Knowledge*, Berlin, Walter de Gruyter GmbH, p. 39–56.

Langacker, Ronald W. (2006), *Subjectification, Grammaticization, and Conceptual Archetypes*, în Angeliki Athansiadou, Costas Canakis și Bert Cornillie (eds.), *Subjectification: Various Paths to Subjectivity*, Berlin, de Gruyter, p. 17–40.

Langacker, Ronald W. (1990), *Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar*, Berlin, de Gruyter.

Langacker, Ronald W. (1987), *Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites*, Stanford, Stanford University Press.

Levinson, Stephen C. (2003), *Space in Language and Cognition: Explorations in Cognitive Diversity*, Cambridge, Cambridge University Press.

Li, Wenjing, Zlatev, Jordan (2021), *Intersemiotic translation from fairy tale to sculpture: An exploration of secondary narrativity*, în „Sign System Studies” <https://doi.org/10.12697/SSS.3>

Louhema, Karoliina, Zlatev, Jordan, Graziano, Maria, Weijer, Joost v. d. (2019), *Translating from Monosemiotic to Polysemiotic Narratives: A Study of Finnish Speech and Gestures*, în „Sign Systems Studies”, vol. 47, nr. 3–4, p. 480–525.

Merleau-Ponty, Maurice (1962), *Phenomenology of Perception*. Trad. C. Smith, London, Routledge.

Moskaluk, Kalina (2020), *Dizziness of Freedom: The Influence of Maladaptive Anxiety on Metaphorical Meaning-Making and the Motivation and Sedimentation Model*, (MA Thesis), Lund, Lund University.

Möttönen, Tapani (2019), *The Normative Basis of Construal*, în Aleksi Mäkilähde, Ville Leppänen, Esa Itkonen (eds.), *Normativity in Language and Linguistics*, Amsterdam, Benjamins, p. 125–150.

Möttönen, Tapani (2016a), *Construal in Expression: Intersubjective Approach to Cognitive Grammar*, Helsinki, University of Helsinki.

Möttönen, Tapani (2016b), *Dependence of Construal on Linguistic and Pre-Linguistic Intersubjectivity*, în „Nordic Journal of Linguistics”, vol. 39, nr. 2, p. 209–229.

Mouratidou, Alexandra (2019), *Choice Awareness and Manipulation Blindness: A Cognitive Semiotic Exploration of Choice-Making*, în „Public Journal of Semiotics”, vol. 9, nr. 1, p. 1–40.

Müller, Cornelia (2016), *Why Mixed Metaphors Make Sense*, în Raymod Gibbs (ed.), *Mixing Metaphor*, Amsterdam, John Benjamins, p. 31–56.

Müller, Cornelia, Kappelhoff, Hermann (2018), *Cinematic Metaphor: Experience-Affectivity-Temporality*, vol. 4, Berlin, Walter de Gruyter GmbH și Co KG.

Munhall, K. G., Gribble, P., Sacco, L., Ward, M. (1996), *Temporal Constraints on the McGurk Effect*, în „Perception and Psychophysics”, vol. 58, nr. 3, p. 351–362.

Nöth, Winfried (2008), *Semiotic Foundations of Natural Linguistics and Diagrammatic Iconicity*, în Klaas Willems, Ludovic De Cuypere (eds.), *Naturalness and Iconicity in Language* (Iconicity in Language and Literature 7), Amsterdam, John Benjamins, p. 73–100.

Nöth, Winfried (1999), *Peircean Semiotics in the Study of Iconicity in Language*, în „Transactions of the Charles S. Peirce Society”, vol. 35, nr. 3, p. 613–619.

Oakley, Todd (2009), *From Attention to Meaning: Explorations in Semiotics, Linguistics, and Rhetoric*, Bern, Peter Lang.

Peirce, Charles S. (1931–1958 [1866–1913]), *The Collected Papers of Charles Sanders Peirce*, vols. 1–6, C. Hartshorne și P. Weiss (eds.), vols. 7–8, A. Burks (ed.), Cambridge, Harvard University Press. Cited as CP.

Pelkey, Jamin (2018), *Upright Posture and the Meaning of Meronymy: A Synthesis of Metaphoric and Analytic Accounts*, în „Cognitive Semiotics”, vol.11, nr. 1, p. 1–18.

Pelkey, Jamin (2017), *The Semiotics of X: Chiasmus, Cognition, and Extreme Body Memory*, London, Bloomsbury Academic.

Perniss, Pamela, Thompson, Robin L., Vigliocco, Gabriella (2010), *Iconicity as a General Property of Language: Evidence from Spoken and Signed Languages*, în „Frontiers in Psychology”, nr. 1, p. 1–15.

Pragglejaz Group (2007), *MIP: A Method for Finding Metaphorically-used Words in Discourse*, în „Metaphor and Symbol”, vol. 22, nr. 1, p. 1–40.

Saeed, John I. (2009), *Semantics*, Oxford, Oxford University Press.

Sandler, Wendy (2012), *Dedicated gestures, and the emergence of sign language*, în „Gesture”, nr. 12, p. 265–307.

Saussure, Ferdinand d. (1960 [1916]), *Cours de Linguistique Générale/ Course in General Linguistics*, Paris/ London, Payot/ Duckworth.

Schmid, Hans-Jörg (2020), *The dynamics of the linguistic system: Usage, conventionalization, and entrenchment*, Oxford, Oxford University Press.

Sonesson, Göran (2009), *View from Husserl's Lectern*, în „Cybernetics and Human Knowing”, vol. 16, nr. 3–4, p. 107–148.

Sonesson, Göran (2007), *From the Meaning of Embodiment to the Embodiment of Meaning: A Study in Phenomenological Semiotics*, în Thomas Ziemke, Jordan Zlatev, Roslyn Frank (eds.), *Body, Language and Mind, Vol. 1: Embodiment*, Berlin, Mouton de Gruyter, p. 85–128.

Stampoulidis, George, Bolognesi, Maria (October 2019), *Bringing Metaphors Back To The Streets: A Corpus-Based Study For The Identification And Interpretation Of Rhetorical Figures In Street Art*, în „Visual Communication”.

Stampoulidis, George, Bolognesi, Maria, Zlatev, Jordan (2019), *A Cognitive Semiotic Exploration of Metaphors in Greek Street Art*, în „Cognitive Semiotics”, vol. 12, nr. 1.

Stampoulidis, George (2021), *Street Artivism on Athenian Walls: A cognitive semiotic analysis of metaphor and narrative in street art*, Published PhD Dissertation, Lund, Lund University.

Stjernfelt, Frederik (2014), *Natural Propositions: The Actuality of Peirce’s Doctrine of Decisions*, Boston, MA, Docent Press.

Talmy, Leonard (2000), *Toward a Cognitive Semantics, Vol. 1*, Cambridge, MA, MIT Press.

Thompson, Evan (2007), *Mind in Life: Biology, Phenomenology And The Sciences Of Mind*, Cambridge, Harvard University Press.

Torstensson, Björn (2019), *Metaphors and their Making: Bodily, Conventionally and Contextually Motivated Metaphors in Inter- and Intra-Generational Conversations*, (MA Thesis), Lund University, Lund.

Tylén, Kristian, Fusaroli, Riccardo, Bundgaard, Peer F., Østergaard, Svend (2013), *Making Sense Together: A Dynamical Account of Linguistic Meaning-Making*, în „Semiotica”, nr. 194, p. 39–62.

van Langendonck, Willy (2007), *Iconicity*, în Dirk Geeraerts and Hubert Cuyckens (eds.), *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*, Oxford, OUP.

Vandelanotte, Lieven (2017), *Viewpoint*, în Barbara Dancygier (ed.), *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*, Cambridge, Cambridge University Press, p. 157–171.

Verhagen, Arie (2007), *Construal and Perspectivisation*, în Dirk Geeraerts and Hubert Cuyckens (eds.), *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*, Oxford, Oxford University Press, p. 48–81.

Vigliocco, Gabriella, Perniss, Pamela, Vinson, David (2014), *Language as a Multimodal Phenomenon: Implications for Language Learning, Processing and Evolution*, *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, vol. 369, nr. 1651, p. 1–7.

Wilcox, Sherman (2004), *Cognitive Iconicity: Conceptual Spaces, Meaning, and Gesture in Signed Language*, în „Cognitive Linguistics”, vol. 15, nr. 2, p. 119–47.

Zinken, Jörg (2007), *Discourse Metaphors: The Link Between Figurative Language and Habitual Analogies*, în „Cognitive Linguistics”, nr. 18, p. 445–466.

Zlatev, Jordan (2019), *Mimesis Theory, Learning and Polysemiotic Communication*, în Michael Peters (ed.), *Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory*, Dordrecht, Springer.

Zlatev, Jordan (2016), *Turning Back to Experience in Cognitive Linguistics via Phenomenology*, în „Cognitive Linguistics”, vol. 27, nr. 4, p. 559–572.

Zlatev, Jordan (2015), *Cognitive Semiotics*, în Peter Trifonas (ed.), *International Handbook of Semiotics*, Springer, Dordrecht, p. 1043–1067.

Zlatev, Jordan (2012), *Cognitive Semiotics: An Emerging Field for the Transdisciplinary Study of Meaning*, în „Public Journal of Semiotics”, nr. 4, p. 2–24.

Zlatev, Jordan (1997), *Situated Embodiment: Studies in the Emergence of Spatial Meaning*, Stockholm, Gotab.

Zlatev, Jordan, Blomberg, Johan (2019), *Norms of Language: What Kinds and Where From? Insights from Phenomenology*, în Aleksis Mäkilähde, Ville Leppänen și Esa Itkonen (eds.), *Normativity in Language and Linguistics*, Amsterdam, Benjamins, p. 69–101.

Zlatev, Jordan, Blomberg, Johan (2016), *Embodied Intersubjectivity, Sedimentation and Non-actual Motion Expressions*, în „Nordic Journal of Linguistics”, vol. 39, nr. 2, p. 185–208.

Zlatev, Jordan, Zywczyński, Przemysław, Waciewicz, Sławomir (2020), *Pantomime as the Original Human-Specific Communicative System*, în „Journal of Language Evolution”, vol. 5, nr. 2, p. 1–19.

(Traducere din limba engleză de Elena Faur)

COGNITIVE LINGUISTICS AND COGNITIVE SEMIOTICS
(Abstract)

With its emphasis on (structured) meaning as the essential characteristic of language, and the continuity between language and cognition, Cognitive Linguistics helped to open up linguistics once again from the confines of Chomskyan generativism. However, we propose that it inherited two of the major problems of the latter: (a) the tendency to place everything linguistic „in the head” and (b) conflating sign-based cognition and communication with mental processes that are not sign-based, like perception and remembering. We propose that Cognitive Semiotics has the capacity to redress these problems, and illustrate this claim by reviewing key concepts proposed or elaborated by Cognitive Linguistics: construal, iconicity, metaphor and multimodality. We show their limits, stemming from (a) and (b), and how these can be dealt with with the help of ideas from Cognitive Semiotics. We conclude by suggesting that the borders between the two disciplines are not set in stone, and that they may ultimately combine, in line with current phenomenological trends in cognitive science.

Key words: construal, iconicity, metaphor, multimodality, phenomenology, polysemiosis.

BCU Cluj / Central University Library Cluj